МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО
(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 69 (4082). | ЕРА, 10 июнь 1965 шу | Мах 2 кеп.

ДУКХАГIА КИЙЧДЕ ДОАКЪАР

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета мартовски Пленума решенеш вахаре кхоачашъяра тIагIертта къахьегаш ба республика юртбоахама къахьегамхой.

Семилетка тIеххьарча шера къьастта доккхий декхараш латт хьайбаш леладераштa хьалхашка. Цхьатарра массехк шера кхоачашъяьяц паччахьалкхенга шура йохкара планаш. ДукхагIча даькъе из хиннад кхоачамболлаш доакъараш Iалаш ца дарах.

Цудухьа укх шера уж гIалаташ шIендаь дIа а даьха хьайбай боахам наьха санна дегIабоалабара оарцагIбаьннаб дуккхача колхозийи совхозийи кулгалхой, механизатораш, фермай болхлой. Цар лерттIа вIаштIехьдаьккха леладу йол хьоккилга, хьалхара силос йоллилга, кхыдола доакъараш Iалашделга.

Цу даькъе хьоkхам телаш я Наурски района «Красное знамя» яха колхоз. Доакъар кийчду ши бригада вIашагIъеллай цига, царга я мел эша техника, сенокосилкаш. ХIанзле бIаьш тоннаш йол хьекха а аргIаш даь а баьннаб колхоза механизатораш. Из болх иштта дика лел ерригача техниках кхетамца пайда эцандаь. Вайцига кIезига яц доакъар Iалашдара цу тайппара кхоачамаш дола совхозаши колхозаши.

Цхьабакъда, хIаьта республика дуккхача боахамашка эсала лелабу из лоархIаме болх. Соахка укх хана хьекхачул дуккха а кIезигагIа йол хьекхай вайцига. ХIаьта силос соахка укх ханачул кхозза кIезигагIа еллай.

Фуд цу деша бахьан? Дуккхача боахамий кулгалхоша, партийни организацеша, районий юрта боахама управленеша доакъараш кийчлеча юкъе соахка нийсденна кхоачамбоацараш дIалаьхадац, ерриго торонаш йоллашехьа Iалаьмате мела леладу доакъар кийчдара балхаш.

Из иштта хиларца мара сенца дашха йиш я Шелковской района боахамаша цхьоалагIча июне кхаччалца хьекха баьцаш 4434 гектар, е хьакха езачох кхойтта процент мара ца хилар. Эрий тIаьннен дIайийнен баьцаш хьакхара план ткъо процент мара кхоачашъяьяц Наурски района боахамаша а. Из болх тесса лелабу Наьсарен, МалгIабика районий колхозашкен совхозашкен. Цхьаь цхьан гектара тIара йол хьекхаяц Нохай-Юрта, Советски, Ведана районцаша.

Парте райкомаша, колхозийи совхозийи кулгалхоша, юккъанцарча партийни организацеша, районни юртбоахама управленей специалисташа укх гарггарча хана шIенхаштта тоабе беза доакъар кийчдара болх. Махулла сихагIа дIадаха деза КПСС обкомои республика министрий Советои гучадаьха цу балхацара кхоачамбоацараш.

ХIанз доакъар кийчдара балхаш сихденнача хана колхозийи совхозийи кулгалхоша, бригадираша, механизатораша къьастта терко е еза ерригача техниках кхетамца пайда эцара, баьцаш хьакхара балхашта комплексни механизаци яра. ЧIоаггIа терко е езаш да йол, кен хьакхараи цунах аргIаш дараи юкъе йоккха юкъ ца йолийтилга. Из болх иштта ца лелабойя доакъар докъа а луш чам боацача доал, догIа кIал а дахе талх.

Колхозийи совхозийи механизатораш чIоаггIа оарцагIбала беза шоашта тIабилла болх цIена а дика а бара. Йовкъаш ца йоахкийташ, юхкаш лакха ца йоIийташ цIена хьакха еза буц, доакъар ца доадеш бе беза болх. Цу гIулакха дика кийчъяь хила еза еррита техника.

Цхьадолча боахамаша механизмаш тIа ца йохалу участкаш ют. Из нийса дац. Цу тайпарча участкашка кулгаца мангал хьокха бригадаш вIашагIйохка еза. Лоацца аьлча бун дика мел йолча йол хьоккаргйола гIулакх вIаштIехьдаккха деза.

Боахамий кулгалхоша хIанзе а йоакхо е еза кийчдаь даьнна доакъар хьайбаша Iа доаккхаргдолча моттигашка хьатIаозара. Цу балха хьакъоастаяь транспорт хила еза, цунах боаггIача бесса пайда эца беза.

КПСС обкома бюроси Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советои шоай соцам тIа белгалдаьккхад: «ДIаихача шерашкара юхедиса доакъараш лорадари царех пайда эцари укх шера хьадаьнна деррига чаи тови цIенъяь хьагулъяр, поукосни пожнивнойи доакъараш дукхагIа дIадери уж дика хьувкъилга вIаштIехьдаккхари, юкъарча хьайбашта кхы тIа а доакъараш дукдувла хьаст из хиларах тарра, укх шерарча хьалашка боккхача лоархIаме хилар». Цудухьа цу гIулакха даим йоакхо е еза боахамий, отделеней, бригадай кулгалхоша.

Массанахьа а цIенхаштта тоаде деза доакъара нийса учет яр, из бокъонца дIаяздар. Из болх тIабилла беза тешшамерча наха. Йол, ча, кхыдола доакъар латтача гонахьа карташ яь иха еза. Доахана когаш тIабетташ доадергдоацаш а лечкъадергдоацаш а лораде деза из.

Доакъар Iалашдеш боахкача юрташкарча механизатораште доккха новкъостал де йиш я «Сельхозтехника» республикански объединене специалистий. Цар деррига а де деза доакъар кийчдара эшача техникаца колхозаши совхозаши Iалашъяра, запасной оатхалаш хилийтара.

ЧIоагIа бехктокхаме а лоархIаме а я доакъар кийчду кампани. Из толамца чакхъяккхарах а шортта доакъар Iалашдарах а тийша да хьайбай боахам дIахо дегIабоалабелга паччахьалкхенга дулх, шура, тха дохкара планаш кхоачашъелга. Из дика кхетаде деза хIара колхоза председатела, совхоза директора, хIара коммуниста, комсомольца. Шоаш цу гIулакха эггара хьалха бехктокхаме болга дицдалийта йиш яц цар.

Доакъар кийчдеш боахкача наха а дIадовзийта деза царна хьалхашка латта доккхий декхараш.

Юххьанцарча партийни организацей, берригача коммунистий сийлахь декхар да доакъар кийчдеча механизатораште, болхлошта юкъе шерра социалистически яхь йоаржаяр, дикагIбарий опыт массанена дIайовзийтар, цунах пайда эцар.

Даим йоакхо е еза кхашка болх беча наьха. Культурно салаIа моттиг, чам болаш а дIайха а даа хIама хилийта деза царна.

Къьастта шиъ тайпара шу да ер. КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш кхоачашъеш боахкача Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша къьастта терко е еза махулла дукхагIа доакъар Iалашдара. Алхха цунах тийша да хьайбай боахам дегIабоалабелга.

Берригa низ — дукхагIа доакъар Iалашдара!

ТАСС-а ХОАМ

Космически арен маьлха система планеташи тахкара программага хьежжа 1965 шера 8 июне Беттагахьа космически ракета яхийтай Советски Союзе.

Космически ракета тIа оттаьй 1.442 килограмм дозал а долаш бустамийи Iилмани аппаратура чулатташ йола «Луна-6» яха автоматически станци. Дуккхача лагIаех латтача ракета новкъосталца яхийтай из. Ракета тIеххьара лагIа юххьанца Лаьттан искусственни спутника чухьарча орбита тIа даьккхар, хIаьта цул тIехьагIа оттаяьча программага хьежжа Беттагахьа йодача траекторе тIа яьккхар автоматически станци.

Хьахержача траекторех Беттага дIакхаччалца кхаь дени кхаь буси гаьнна наькъа тIоргья автоматически станци. Автоматически, сигалъахара программага хьежжа а, хIаьта иштта Лаьттара хьал телача командаех а болх бе йолайолийт телеметрически, бустамий, Iилман аппаратура.

«Луна-6» яхача автоматически станце бу никъ зуллга, цуи траекторе параметраш белгалъелга, Iилман хоамаш Лаьттан тIа Iочуийделга бустамаш доахача къьасттача комплексаца деш да. ЛаьрхIа хинначоа гаргга йолча траекторе гIолла лел «Луна-6» яха автоматически станци.

1965 шера 8 июне московски ханах 13 сахьат даьннача хана Лаьттан тIара 21 эзар километр гаьна яьннаяр «Луна-6» яха станци лаьттан тIехьенна нийсса тIера координаташ малхбоален гаьналах 160 градуси 21 минути къилбаседан шоралах 36 градуси 53 минути а йолаш.

«Луна-6» яха автоматически станце тIа оттаяь ерригa аппаратура боарамагIа болх беш я. Дерригача Iочу мел ухача хоамашта обработка еш я координационно-вычислительни центр.

РСФСР ЛАКХЕХЬАРА СОВЕТ ГУЛЪЯРА ХЬАКЪЕХЬАРА

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА УКАЗ

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

ПхезлагIа хержача Российски Советски Федеративни Социалистически Республика Лакхехьарча Совета пхелагIа сесси 1965 шера 8 июле гор. Москве гулъе.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Н. ИГНАТОВ.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь С. ОРЛОВ.

Москва, 1965 шера 8 июнь.

ПАЙДАНЕ РЕКОНСТРУКЦИ

Электростанце тепло-сетевой оборудованена капитальни ремонт еча Грозэнерго энергетикашта хьалхашка доккхий декхараш латт. Уж кхоачащдара къахьегаш ба инженерно-технически болхлой, тепловой электростанцей рационализатораш. Цар реконструкци яь 10 эзар киловатага дIакхоачаш дегIабенаб Новогрозненски ТЭЦ-а цхьан турбогенератора низ.

Укх деношка № 5 йолча турбина генератора водородни уплотнене давлени лакхъяра йола реконструкци еш я Грозэнерго Центральни ремонтно-механически завода ремонт ю коллектив.

Водорода новкъосталца шелъю генератора обмоткаш. Из бахьан долаш лакхлу цун балха овсарле. Реконструкци яьчул тIехьагIа пхи эзар киловатага кхоачаш дегIабоагIа турбогенератора балха низ.

Ерригача тепло-сетевой оборудованех лерттIа пайда эцара мел эшар хIанз деш ба Новогрозненски тепло-электроцентрала энергетикаш.

Х. СУРУДЖАНЦ.

Москва тахан. Россе сийлахь-воккхача воIа Михаил Юрьевич Лермонтовна дегIа памятник хьадийлад Лермонтовски майдан тIа, поэт ваь пIа даьгIача моттиге.

Скульптора И. Бродске хьаяьй поэта образ. Постамента тIа гIолла даь йоазув да: «Михаил Юрьевич Лермонтов. 1814—1841». ТIехьашхьарча оагIоца: «ДегIад воэт ваьча дийнахь денз цхьа бIаьи ах бIаьи шу дизар белгалдоаккхаш». Уллув мозкхаза блока тIа яздаьд дог урадоттадеш дола лермонтовски дешаш:

Москва, Москва!..
Еза хьо сона воIа санна.
Эрсечоа санна, — чIоагIа,
БIайхача безамца, боча!

А. Стужина сурт.
ТАСС фотохроника.

КОНСЕРВАШ ДУКХАГIА

Баьца даарий консервни завода инженерно-технически болхлошен производстве хьалхле ледаерашен боккха болх бу соахка хинна кхоачамбоацараш ца хилийтара. 1965-ча шера хьувкъама баьца даарехи сомехи консервированни продукташ яра сезонага завод кийчъеш дIадоахаргда уж кхоачамбоацараш.

1964-ча шера деррига балхаш кулг-кара дора, из бахьан долаш баьца даарех кхоачам хиллал консерваш хьае йиш хиланзар, план 130 процент кхоачашъяьяле а.

Керда шу хьахиннача хьалхарча деношка денз оттадир арахецача продукце дикал лакхъяраи технологически процессаш эргаяьха тоаяраи де деза гIулакхаш.

Консервни цехе оттаьй хьонка, нарсашта, томаташта, томатни сока переработка еш йола кхоъ механизированни лини. Нарсех консерваш хьаяра а сомех яь варени кхехкаяра а юкъейоалаяьй дикагIа йола технологи. ХIанз вакуум аппараташка мара кхехкаергьяц варени. Цу гIулакхо лакхъергья варене дикал. Продуктех дIахьекхалуш йола машинаши аппараташи мукх ца дуача болатах хьаяь я. Нагахьа санна хьалха баьца дааραш кулг-кара дулаш хиннадале, хIаьта хIанз из болх кхоачашбу механизмаша. Баьца дааραш берхIалла дехкача цехе укх шера оттаергья цхьан сменах 20 тонн кабуца переработка е низ бола механизированни лини. Крахмал доаккхача цехе оттаергья ден-бус 4 тонн коартола переработка еш йола автоматически сушилка. Из болх бе йолаелча лакхлургья арахецача крахмала дикал. Заводе йистейоалаш латт 900 квадратни метр майда дIалоаца тхов билла кхоале. Цу чу оттаергья нарсашта, кабуца, Iажашта переработка ю механизированни линеш.

Механизаци яь бокъонца кийча я завода чура транспорт. Оборудовани оттаяь йистеяьннай механически мастерске.

ДIадахача шерачул шозза дукхагIа консервированни нарсаш, томаташ, кубански салаташ, баша бехка Iажаш, иштта кхыяраш арахецаргья тха завода коллективо укх шера.

В. ЛАЗАРЕНКО,
баьца даарий консервни завода инженер-технолог.

КАРАКУМ — КЕМАШ ЛЕЛА ХИЙ

820 километр йIаьха улл Каракумски канала сигал бесса трасса. ХIанз Аму-Дарья яхача хи тIара Хаус-Хански водохранилищага кхаччалца кемаш лелаш я из магистраль. Гаьна яц хи тIа гIолла бодача наькъаца Ашхабаде кхача йиш хургйола ха.

Дукха ха йоаццаш керда кемаш кхаьчад Кара-кум-хин флоте — шоаш лела ши баржа, пхиъ катер, масса лела кхоъ глиссер. Канала чурча хи тIа гIолла боал тувсаш лел бIаь совгIа кема.

Р. ЭСЕНОВ.
(«Правда» корр.).

☆ ☆ ☆

ЦХЬА ШУ МАРА ДАЦ КОМСОМОЛКА Н. ШАПАЦКАЯ МАЛГIАБИКА ГIИШЛОШЪЕЧА БАЛХА ЕНА. ШТУКАТУРА СПЕЦИАЛЬНОСТЬ КАРАЕРЗАЯЬЙ ЦО ХIАНЗЛЕ. ДУКХА ХА ЙОАЦЦАШ КОММУНИСТИЧЕСКИ КЪАХЬЕГАМА БРИГАДА ЯХА ЦИИ ЕННАЙ ЦО БОЛХ БЕЧА КОЛЛЕКТИВАНА. ХIАЬТА НАДЯЙНА ШИЙНА КОММУНИСТИЧЕСКИ КЪАХЬЕГАМА УДАРНИК ЯХА ЦИИ ЕННАЙ.

Сурта тIа: штукатур Шапацкая Надя.
Е. Недеря сурт.

ГРАФИКАЛ ХЬАЛХА

25 дийнахьа 45000 устагIа лерга йистедовла аьнна декхараш тIайийцадар Шелковской района «Красный пахарь» яхача совхоза жа лергараша.

25 мая шин пункте шоай болх дIаболабир цар. 6 июнь хьатIакхачале 26 эзар устагIа лерга тха дIачуделар жа лергараша.

Дика къахьийгар Ябезов Касыма, Ахмедяев Михаила, Владимиров Юре. ХIаране цхьан дийнахьа 70—80 устагIа, цхьадолча деношка 90—96 устагIа лорграш хьабоагIа уж.

15 июне тIайийца декхараш кхоачашде лаьрхIад цар.

М. ТКАЧЕНКО.

ЯЛАТАШ ЧУЭЦА КИЙЧА ДА

ХьатIакхаьчаб ахкан хьалхара бутт. Цунца цхьана тIакхоачаш латт ялат хьокха ха а. Ялат чуэца ма хетта дика кийча хилара, цхьаккха а буртилг ца боабеш из чуэцара бокъонца ремонт яь латташ хила еза боахаме йолаш йола ерригa техника.

Ше лела 10 комбайн а йолаш 15 комбайн я Наурски района Ленина цIерахча колхоза доалахьа. Ерригаш а ремонт яь кийча я уж. Болх миштa бу а хьежа укх деношка уж дIахьожаергья бригадий кхашка. Шоай СК-4 яха комбайнаши царцара жаткаши дика кийчъяьй механизатораша Степан Григорьевич Соломатина, Михаил Петрович Росламбекова, Владимир Федорович Жукова.

Иштта дика кийчъяьй РСМ-8 яха тIехьатувса комбайнаш а. Укхаза ремонт еча белгалбаьнна дика къахьегаш хилар механизатораш Кардальский Иван, Гайтаров Шуко. Болх дIаболабе мара ца безаш кийча я силос хьокха итт комбайн, копнителаш, волокушаш, стогометателаш. ХIанз йол хьокхаш я царех цхьайола машинаш. Ялаташ чуэцача хана агрегаташта дукхагIа эшаргйола запасной оатхалаш хьалхxe лохаш а шоай низаца хьаеш а ба колхоза механизатораш.

Л. ГРИГОРЬЕВ.

Республика кхашка

ХЬАЙБАШ ДИЗА ХУРГДА

Шоай боахама хьайбашта шортта доакъар Iалашде лерхIаш тIагIертта къахьегаш ба Шелковски района «Коминтерн» яхача колхоза механизатораш. 800 гектар гаргга бола мукх хьакха цхьатарра араьлар укхаза йол хьокхача машиний ялх агрегат.

Юххьанца денз вIаши шерра социалистически яхь йоаржайир хIара агрегато. Хьалхара ди чакхдаьлча гучаьлар Джамалаев Хьасан яхье котваьнналга. ДIаюха тела цIе вымпел елар цун агрегата.

ШоллагIча дийнахьа кхы а шерагIа яьржар механизаторий яхь. Пийтта гектар совгIа йол хьекхар Гациев Бориса кулгалдеча агрегато, хьакха езар ийс гектар мара йоацача, цунна елар цIе вымпел. Иштта дика къахьегаш ба тракториcташ Шляпин Федор, Тоев Георгий, кхыбараш. Дийнахьа 80—90 гектар мукх хьакха вIаштIехьдоал механизаторий.

Йокъайолийташ дукха аллийтац хьекха баьнна мукх Лебединский Михаилен Сойко Павелен. Хьагулъешше а кепа етт цар аьла. Цул тIехьагIа машинашца сихха дIакхухь из ферме, укхаза аргIаш ду цунах.

Цул совгIа аьла лаьрхIа 100 гектар люцерна хьокхаш а латт колхозе. 100—110 центнер дика йол йоалл хIара гектара тIара. Кхы цIаьkха а хьакха йиш хургья люцерна, цунна хий дехкар бахьан долаш. Еррига 2000—2200 тонн люцерна йол Iалашъе йиш хургья колхоза.

Дика чакхдоаккхаш латт колхозе силос лаьттах йоллилга а. ХIанзле а 1400 тонн гаргга силос кийчъяьй боахаме. Кхы а 600—700 тонн йолла лерхI из.

Шурий-товарни фермана юххе ла силос йоллаш дола харшаш. Силос царна тоъал гаьнара хьатIакхахьа езе а дийнахьа ворхIбархI рейс е вIаштIехьдоал хIара шофера. ДукхагIа рейсаш ярах белгалваьннав царна юкъе Степанов Николай.

Ши трактор я колхозе силос IотоIаеш а машинаш тIара сийна масса Iойоассаеш а. Укхаза шоай гIулакх дика довзаш ба тракторист И. Золотареви болхло К. Синякини. Укх кхаь-диъ дийнахьа елла яргйолаш я силос.

Ам. ПЛИЕВ,
тха собкорр.

ВАЙ МЕХКА ГIОЛЛА

ГIШЛОНХОЙ БАЛХАШ СИХДЕННАД

ХАРЬКОВ, 7 июнь. («ПРАВДА» КОРР.) Къахьегама котало яьккхай Змиевски тепловой электростанци хьалъеча. Ханал хьалха болх бе йолаеннай 200 эзар киловатт низ бола ялхлагIа турбогенератор. Цунца йистеяьннай хьалъе йолаяьча Змиевски ГРЭС-а хьалхара аргIа. Шин Днепрогэса нийсса ба цун низ. Промышленни ток еннай кердача турбогенераторо. Ялхxe а агрегато тIех дика болх бу.

УКХАЗА ХЬАЛЪОТТАРГЬЯ СУНТ...

БАКУ, 7 июнь. (ТАСС). Тертер яхача хи тIа Азербайджана керда гидротехнически комплекс хьалъяра проект чIоагIъяьй. Тертера хишта никъ бехкаргба 120 метр лакха хьалъяьча сунто. Цхьан оагIорахьара цон вокх кхаь оагIорахьара ЗIамигача Кавказа лоамашен берд оттабергба 480 млн. кубометр хий чухоштаргдолаш хургболча искусственни Iама. Цу чура хий дехкаргда дуккхача колхозийи совхозийи 147 эзар гектар долча латта. Водохранилищана лохехьа хьалъе лаьрхIар гидроэлектростанци.

ХIанз цига наькъаш дехкаш, ремонтни мастерскеш хьалъеш, гIишлонхошта чуIеча цIекой поселкаш йохкаш латт. Июль бетта тоннель яккха йолалургья сунт хьалъяь яллалца йолча хана Тертера хий кхыча оагIорахьа дIадиллара.

МАШИНАШ ЕРАШТА

МИНСК, 7 июнь. («ПРАВДА» КОРР.). Белоруссе йоккхача химе предприятей дезала тIакхийттав кхы цхьаькха а дезалхо—болх бе йолаялийтай Лидски лакаши басараши деча завода хьалхарча аргIан производственни мощносташ. Лиде арахецаш долча басарех, эмалах, лакех пайда эцаргба мехкарча машинаш еча предприятеша. Завод хьалъяьй Iалаьмате лоаццача хана—шин шера, хIаьта лаьрхIа хиннaчул цхьа бутт хьалхагIа болх бе а йолаялийтай.

УКРАИНСКИ АВТОМОБИЛАШ

КИЕВ, 7 июнь. («ПРАВДА» КОРР.). Автомобилестроене — Украина промышленноста керда дакъа, — цун шийтта шу а кхаьчадац, цхьабакъда, хIанзле а хIара денна предприятей конвейерашкара арайоал бIаь гаргга машин.

Кременчугски автомобильни завода болхлоша эргаяьккха тоаяьй еза-йоккхача грузовика модель, двигатела низ 240 говра низага дIакхоачабаьб. Цу гIулакхо йиш хилийтай цо дIакхухьа мукхьаш 20 процент совдаха, машино болх беш йоаккха ха йIаьхъяьй. ХIанз заводо арахецаш йола модернизаци яь «КРАЗ-265» яха автомобиль 12 тонн мухь бохьалургболаш я.

Дрогобыче арахеца йолаяьй автокранаш, хьалъе йолаеш я автоход а йолаш йола керда экономични гидрокранаш. ХIанз арахецача машинаш тIа модернизаци еш я автопогрузчикий Львовски завод. «ЗАЗ-966» яхача кердача легковой автомобила модель арахеца кийчлуш я «Коммунар» яха Запорожски завод.

Дукха а кIезига а нах дIаюха кхувлача «ЛАЗ-696» а «ЛАЗ-698» а яхача городе гIолла лелача машиний кердача модела тIа болх беш я Львовски автобусни завода коллектив. Цу машиний хьалчувоаллаш кхо ниI, доккхий сийрда кораш да.

ПОТОЧНИ МЕТОДАЦА

ЦЕЛИНОГРАД, 7 июнь. («ПРАВДА» КОРР.). Крае хьалха латта боахамаш керда хьадаьнна ялат чуэцара техника кийчъяь доалаш латт. Яхье хьалхара моттиг лелаю Къилбаседа Казахстански областа Куйбышева цIерахча совхоза коллективо: укхаза совхоза директора инжекера М. Кузьмина инициативах юкъеяьккхар ялат чуэцача техникана ремонт яра поточни метод, тоабаьб доакъоши оатхалаши юхаметтаувттаяра болх.

Край бIарчча хьанийцача комбайнашта, жаткашта ремонт яра темпаш соахкарчул лакхагIа я. Ялаташ дIадийна а яьнна дуккхача совхозашен колхозашен ремонтни бригадашка бахийтаб опытни механизатораш. Комбайнай парка доккхагIа дола дакъа кийчдаь даьннад Мамлютски, Щербактински, Щучински управленей боахамаш.

КЕРДА ХЬАБАЬННАЧА СОМАХ

ИОЛОТАНЬ. (Туркменски ССР). Керда хьаьннача гIамгIаех яьча варене, джема, компота итт эзар банка арахийцай «Санды-Качи» яхача совхоза консервни заводо.

Шу чакхдалалехьа сомах яьча консервай пхи миллион банка кийчъе лаьрхIад.

Массехк ди даьннача гIолла хьачаши хьалха кхачача сортех бола Iажаши чакхбаха йолалургья предприяти.

МОЛДАВСКИ БЕШАМИИ БЕРКАТ

КИШИНЕВ. Молдаве къулбехьенерча районашка «Майка» яхача сортах бола гуржий боалаш кхаьчаб. Юххьанцара «Сомий» наькъаш дахкаьд Москвен Ленинграден яхача сигала гIолла лелача «АН-10» яхача лайнераша. Наькъа ара яьннай авиапоездаш а.

Укх шера столица, Урален СибарегIенн городий къахьегамхой истолаш тIа оттаергья молдавски сомий бешамаш лелаераша бIаь эзар тонн совгIа гуржий боалий, боалий, гIамгIай, кхорий, Iажий, хьачий, комсий.

(ТАСС)

ВЛКСМ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА VII-ча ПЛЕНУМЕРА

Пхи бIаь совгIа саг гулвеннавар самардийнахьа Грозненча ЦхьоалагIча мая цIерахча беша. Укхаза бIаргаго йиш яр дешархой, хьехархой, школа а района а комсомольски организаце керте латтараш, дуккха кхыбараш. Уж берригаш а баьхкабар ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома ворхIлагIча пленуме. «Дешархошта коммунистически кхетам луча республика комсомольски организацей лоархIама» хетаяь доклад йир пленуме ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара нов. Е. П. Голыгина.

— Кхетаде хала дац, — йоах докладчика, — школе деша дагIача хана чу дешархочоа хьехам баларга хьежжа хургба цун дIахора вахара никъ а. Укх тIеххьарча хана чIоагIа лакхбеннаб школай комсомольски организацей лоархIам. Деша ха йола деррига бераш дешара чуозар, массанахьа а из закон кхоачашдар, комсомольски посташ яхка, школашта лаьрхIа гIишлош хьалъяр школай, [illegible] райончара комсомольски организацей, шефство лелаеча предприятей динза дардоацар да.

Доклад йистеяьнначул тIехьагIа къамаьлаш даьча ВЛКСМ Грозненски горкома хьалхарча секретара нов. Рубанова, № 1 йолча Гудермесерча юкъерча школа завуча нов. Живолупа, Шелковской района Червленски станица юкъерча школа дешархой производственни бригада члена Калика, Грозненча № 3 йолча юкъерча школе обществоведени хьехача хьехархочо нов. Миськос, КПСС обкома отдела заведующе нов. Новиковас, Нохч-ГIалгIай педагогически института ректора нов. Гриценкос, иштта кхы дуккхачар а дийцар бераштa коммунистически кхетам бIара даькъе даьчох а динза дардоацачох а.

Пленума балхана дакъа лаьцар КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхарча секретара нов. Ф. Е. Титова, КПСС обкома шоллагIча секретара О. А. Чахкиева, просвещене министра нов. М. У. Умарова, культура министра нов. В. А. Татаева, Нохч-ГIалгIай облсовпрофа секретара нов. П. Е. Селицке.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ПОЛИТИЧЕСКИ ДЕШАРА ШЕРА ИТОГАШ

Марксизмана-ленинизмана пропаганда яра, наха политически дешар хьехара уйла дуккагIа тIаахийта яьннай Наьсарен района партийни организаци.

КПСС ЦК баьча соцамга хьежжа вIаштIехьъяьккхаяр районе политически дешара система. ВIашагIъеллаяр вай мехка коммунизм хьалъяра, дунен социалистически система дегIайоалаяра, хIанзарча этапе коммунистически болхлойи партей стратегеи тактикеи проблемаш Iомаю 24 семинарски группеи 27 кружоки, лоаман кхалнаха политически Iилмани знаней лардаш хьеха 18 кружок.

Дешара шу долалуча юххье ерригача кружокашкеи семинарски группашкеи деша дIаязваьвар 1416 саг, цу даькъе 297 коммунист. 192 комсомолец, парте боацарех 927 саг волаш. Политически дешара массе тайпа формана юкъеэла яр 559 кхалсаг.

Кружокий пропагандисташеи семинарски группай кулгалхошеи хьахержар кийчо йоккхагIа йолаши пропагандистски балха опыт йолаши бола новкъостий.

Кружокий пропагандистехи семинарски группай кулгалхоехи волча 69 сагах 50 саг коммунист. 43 саг лакхереи педагогически лакхереи образовани йолаш вар, 27 саг 3 шерага 9 шерага кхаччалца пропагандистски балха опыт йолаш вар.

Дуккха а дукхагIа йолча кружокашкеи семинарски группашкеи дешара шу чакхдаллалца йолча хана дика вIаштIехьъяьнна, лакхача идейни теоретически боараме, нах деша дика хьаухаши цар дика дакъа лоацаши чакхдаьлар деррига дешара шу. Деша багIараша чIоагIа уйла тIайохийтар шоаш Iомаеча проблемашта. Ерригаш а хIана яц аьнна йолча кружокашкеи семинарски группашкеи дешара планаш йизза кхоачашъяьй.

Апрели майи бетташка семинарски группашка чакхъяьхача теоретически конференцешеи кружокашка яьча итогови занятешеи хьахьекхар, деша багIарех дукхагIчар программни материал дика кхетаь хилар, шоай идейно-теоретически боарам дикка лакхбаь хилар. Царех дуккхачар, шоай политически сакхетам лакх а баь, шоашта тIалилла гIулакх цIенагIа кхоачашде, шоай участкера, производствера болх дикагIа бе баьннаб.

Семинарски группера теоретически конференци дика чакхъяьлар Наьсарен - Вокзалерча 11 шерарча школе (кулгалхо нов. З. И. Мамедова). Укхаза ладийгIар коммунистически общество хьалъяра хетаьча темаех лаьца яьча 8 докладагеи содокладагеи. Новкъосташа Т. Н. Казанковас, Л. М. Ужаховас, Т. И. Комаевас, Л. Б. Майсиговас, А. Х. Баркинхоева яьча докладашеи содокладашеи хьахьекхар цар знанеш кIоарга хилар. Конференце дуккхачар дакъа лаьцар докладаши содокладаши ювцача. Къаьстта дика дакъа лаьцар иштта кIоарга знанеш шоай хилар хьахьекхача новкъосташа Арсамакова, Мягчиловас, Бердниковас, Дидигова, Аушевас, Калашниковас.

Белгалбаккха беза мельзавода парторганизацерча коммунистически общество хьалъяра проблемаш Iомаеча кружоко баь дика болх (пропагандист — завода директор нов. М. З. Боров).

Болх дика вIаштIехьбаьккха яьй занятеш СурхотIарча юкъерча школа семинарски группе (группа кулгалхо нов. Я. Д. Медов). Юкъера лаьрхIача шера укхаза занятешка ихаб 98 процент нах.

Кхалнаха йолча политически Iилмани знане лардаш Iомаеча кружокашта юкъе белгалбаккха беза «Электроинструмент» яхача завода сборочни цехерча кружока (пропагандист нов. Гудимова), № 4 йолча швейни фабрика филиала кружокий (пропагандисташ нн. Толпенкинаи Трифоноваи) дика болх.

Цунца цхьана районерча политически дешара системерча балха юкъе цIенхаштта кхоачамбоацараш а хиннад.

«Назрановский» совхоза хьаккхийтоварни ферме (парторганизаце секретарь нов. Мальсагов) шу доладеннача юххье ши кружок вIашагIъеллаяр: коммунистически общество хьалъяра проблемаш Iомаю кружоки кхалнаха йола политически Iилмани знанеш Iомаю кружоки. Цу шин кружоке ерригаш а цхьаьнца заняти мара яьяц, цул тIехьагIа вIалла а болх ца беш сайцар уж. Цу тайпарча хьала тIа яр Пхьилекъонгий-Юртарча ялаташ дIачуйдеча пунктера кхалнаха йола кружок а.

Кхы дикагIа дацар гIулакх Наьсарерча машинноьккъа станце парторганизацерча коммунизма проблемаш Iомаеча кружоке а (парторганизаце секретарь нов. Арсланова). Цу кружоке йиъ заняти мара лизар, цул тIехьагIа сецар цун болх.

Iомае лаьрхIа хинначох ах материал мара чакхъяьккхаяц коммунизма проблемаш Iомаеча пропагандиста нов. Х. А. Ганиева СМУ-11 (парторганизаце секретарь нов. Досхоев) а кирпичий заводерча а (парторганизаце секретарь нов. Мархиев) кружокашка.

Районерча политически дешара системерча балха юкъе дIалахаьа дешара шера цIенхаштта кхоачамбоацараш хилара керттерча бахьанех цаI да парте райкома пропагандаи агитацеи отдело, къаьстта а политически дешара кабинето пропагандисташта лерттIа новкъостал даь ца хилар.

Пропагандистий семинараш лерттIа а шоай ханнахьа а яьяц, хIаьта цхьайолча темаех лаьца семинараш вIалла яь а яц. ДикагIа болча пропагандистий бокъонца опыт йийцаяц е семинарашка а, е кепа йоазон тIа а.

Уж кхоачамбоацараш тIадоагIача кердача шера ца хилийтара хIанзас а наькъаш белгалдаха деза района хIара парторганизаце.

Н. СМИРНОВ,
КПСС Наьсарен райкома пропагандаи агитацеи отдела инструктор.

РЕСПУБЛИКА ПАРТИЙНИ АКТИВА СОБРАНИ

Республиканска партийни актива собрани хилар. Собране дакъа лаьцараша чIоагIа гIад а баха сийлен президиум хержар парте Ленински Центральни Комитета Президиум юкъе а йолаш.

СССР Герзашцарча низашка гIулакх де ха йоацаши ха йолаши бола кагирхой кийчбелга дIахо тоадара де дезарех доклад йир республикански военни комиссара полковника В. Е. Гринченкос.

Цо дийцар советски халкъо, Коммунистически парте хьамсарча Дай-мехка оборона чIоагIъяра, Советски Эскара тIема низ даим эргабоахаш тоабара чIоагIа кIаьд ца луш еча йоакхон хьакъехьа. Из йоакхояр бахьан долаш хIанз эггара чIоагIагIа эггара толашагIа йола техника я вай Герзашцарча Низий. Боккъала а башха, Даьхенна боарам боацаш мутIахьа а массаза шоай воински декхар кхоачашде кийча бола нах а ба вай Эскареи Флотеи.

Коммунистически общество хьалъеча башха-дика толамаш дахар, советски халкъа материальни хьалторо хадданза тоаяр, деррига объективни хьалаш хилийтад хIанзчул тIехьагIа Герзашцарча низашка гIулакх де дезаш бола кагирхой кхы а дикагIа кийчбара. Мадарра аьлча иштта долаш а да из: Эскаре ух тIа-тIа дикагIа дийша, физически унахцIена бола нах.

Кагирхошта юкъе беча политико-кхетама балха массе тайпа формаех пайда эц партийни, советски, комсомольски, профсоюзни организацеша: лекцех, докладех, Советски Союза турпалашца, гражданскии Сийлахь-боккхача Дай-мехкеи тIемий ветеранашца вIашагIкхетарах, тематически сайренех, «Призывника Ди» оттадарах, предприятешка, учреждешка, къаьстта а дешара заведенешка Советски Герзашцарча Низий тIема сийлен гIулакхий уголокаш, цIенеш, музеяш вIашагIъехкарах, кхыча формаех.

Ала дезаш да, йоах докладчика, дуккхача сакъердамерча гIулакхий инициатораш комсомольски организацеш хилар. Духхьал комсомола обкомеи райкомийи заслуга я военни гIулакхаш тIа вохийтача хIара зIамигача сага телаш йола хоза путевкаши призывникашта тела дет тIара дIайха наказаши дагадохар.

Кагирхошта идейно-политически патриотически кхетам луш денна беча балха доккха новкъостал ду Даьхенна хьалхашкара шоай воински декхар кхоачашдара, Герзашкарча Низашка гIулакх дика дара. Итташ а бIаьш а балха дика отзываш ух боевойи политически кийчо еча, тIема гозвал Iомаеча доккхий толамаш даьхача Нохч-ГIалгIайчен къонгаш бувпаш. Вай доккхал а деш йоах эскаре бахале тIех дика къахьийгарий, хIаьта хIана Советски Эскара тIемахочун еза цIи сийленца лелаерий цIераш.

Царех ба дукха ха йоацаш КПСС членний кандидаталла хьачуийца Заводской районера Прокопенко Геннадийи Шурубура Валентини, Урус-Мартана районера Минаев Лема, Дудаев Шарип, Сайгираев Муса, Советски районера Галдаров Сейдела, Гудермеса районера Машукаев Саидусман, Старопромысловски районера Волков Виктор. Уж берригаш а лаьрхIа варгвоацаш дукха ба. ЛархIа хьаштдац уж-м, хIана аьлча вай мехкахоша эскаре деча дикача гIулакхех массаза а материалаш хул цхьадолча районни, хIаьта иштта республиканскии газеташ тIа. Цу материалаша йоккха воадействи ю вай призывникийи допризывникийи кхетамаштеи дегаштеи, цар безам хулийт боккхагIа барий боевой традицеши сийлахьа гIулакхаши дизза хьаллаца.

Дахо а лаьгI ца йолийташ уйла яна яргьяц кагирхой советски патриотизма, Коммунистически парте гIулакха боарам боацаш чIоагIа мутIахьа хургболча, маьрша къахьегам лорабеш латта Советски Герзашцара Низаш дукха дезаргдолчеи лоархIаргдолчеи, военни знанешта тIахIаргдолчеи, а социалистически Дай-мохк кхувш а лорабе массааза а кийча хургболча уйланца хьалкхебара дешай. Иштта чIоагIъе еза Советски Эскареи Тlема-Форда Флотеи турпалера традицеш кагирхошта юкъе йоаржаеш ю пропаганда.

Доклад чакхъяьнначул тIехьагIа пренеш хилар, КПСС Грозненски горкома секретара нов. Давыдова, спортивни обществай республикански комитета председатела заместитела нов. Эсенбаева, КПСС Наьсарен райкома секретара нов. Василькова, республика просвещене министра нов. Умарова, ВЛКСМ секретара нов. Голыгина, Октябрьски района военни комиссара нов. Каспарова, республика унахцIено лораяра министра нов. Индербиева, ДОСААФ республикански комитета председатела нов. Костоева, тIема ветераний городской комитета председатела нов. Павлова, ВЛКСМ Ленински райкома шоллагIча секретара нов. Петраша, Грозненски гарнизона викала нов. Лобода дакъа а лоацаш.

Актива собране тIеххьара дош оалаш къамаьл дир КПСС обкома хьалхарча секретара нов. Титова.

Дийцача дешах лаьца соцам баьб.

ДЕШАРХОШТА КОММУНИСТИЧЕСКИ КХЕТАМ БАЛАРА

ХIара дешара предметах йоахкача йоккхийча торонех дешархой материалистически мировоззрени дегIайоалаяра, патриотизмаи лакхача моральни уйлашца уж кхебара пайда эца гIерт Грозненски мехкдаьтта техникума преподавателаш.

Из декхар кхоачашдара новкъостал ду марксизма-ленинизма классикий произведенеша, обществоведене урокашка еча семинарски занятеша, киноурокаша, экскурсеша, дешархоша еча докладаша, тематически сайренаши конференцеши кийчъяро а чакхъяхаро а.

Обществоведене урокашка дешархоша Iомаю философе, политэкономе, Iилман коммунизма лардаш.

Обществоведене урокашка преподавателаша шерра пайда эц газеташ тIарчеи журналаш тIарчеи материалех.

Масала, «Капитализм — тIеххьара эксплуататорски строй» яха тема Iомаеча хана преподавателаша еннача заданех дешархоша вIашагIтехар хIанзарча этапе империализма керттера вIашдухьаленаш хьахьокхаш йола лоархIаме материал. «ДIайоалаш йолча строя азбука» аьнна цIи а тилла альбом кийчдир дешархоша Могилевскеи Гужовеи. Паханин, Иваницкая, Щербань яхача дешархоша кийчдир «Советски кхалсаг — хьинар дола коммунизм хьалъер» аьнна цIи а йолаш дола альбом, хIаьта дешархоша Перфильевас, Шерстобитовас, Пронинас «Комсомол — парте тешаме гIонча» яхача темах дола альбом.

Дешархошта коммунистически кхетам балара дикка доккха новкъостал ду «Паччахьалкхен хьакъехьа», «Сийлахь-йоккха почин», «Кагирхой союзий декхарий хьакъехьа» яха Ленина балхаш къестадеш йолча семинарски занятеша. Преподавателаша семинарски занятей дешашта юкъехкухь таханара событеш йовзилга дIадехаш дола дешаш. «XX-гIа бIаьшере — коммунизм котйоала бIаьшере» яха обществоведенех йола тIеххьара тема дешархоша шоаш кийчъю, дешархоша яьча докладашка ладийгIачул тIехьагIа.

Фильмаша дешархошта новкъостал ду лаьттан тIа вахар хьахилара дешаех бокъонца бола Iилман кхетам эца, дешархой тешабу, истори хьакхоллараш нах хилара. Фильмаша дешархошта йовзийт боккхагIа барий революционни традицеш, патриотизмаи интернационализмаи сийлахь-йоккха уйла йоссаю дешархой дегашка.

Патриотизм дег чу йоссаяра дикка доккха новкъостал ду ший мехка истори Iомадаро. Преподавателаша коммунисташа Колковас, Некрасовас вIаштIехьлоах краеведене музее, парте районни комитете, заводашка, колхозашка экскурсеш елга.

Обществоведене урокаш йолча хана коммунистически къахьегама предприятешка — Грозненски нефтемаслозаводе, ГРМЗ-е экскурсеш яро дешархошта торо лу къахьегама хьалаш довза, производственни планаш кхоачашъяра, болхлойи гIулакхерча наьхеи бокъонаш лорайра, лакхача сакхетама уйланца уж хьалкхебара даькъера общественни организацей лоархIам бовза, коммунистически къахьегама бригадай декхараш довза. Производственни практика йолча хана производственни гIулакхашта юкъе доккха дакъа лоац дуккхача дешархоша, хIаьта из кагирхой коммунизм хьалъечун моральни кодексо дIадехарашка хьежжа кхетам балара тIехдика вахара школа а я.

Март - апрель бетташка кинофильмаш а хьувкхаш, ленински дешараш хилар техникуме.

Советски Союза Турпалашца нн. Караевца, Йодисаца, эскара инаралца н. Григоровичаца — 1941—1945 шерашкарча Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIем тIа дакъа лоацаш хиннарашца, хIаьта иштта производственникашца а вIашагIкхетар дешархошта чIоагIа хьашт-долаш гIулакх дар.

Дукха башха-дика гIулакхаш дIададир техникума комсомольцаша: оборудовани оттайир электроникаи радиотехникаи, геофизика, химе кабинеташка, оборудовани оттайир техникума радиоузел чу, ялат чуэцача хана «Ингушский» совхоза даь новкъостал хьахьокхаш дола фильм арадаьккхар техникумах. Техникума дешархоша «Экажевский» «Ингушский» совхозашта доккха новкъостал дарах Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота а совхозаша хоастора грамоташ а еннай.

Комсомольски профсоюзни активо боккха болх чакхбаьккхаб техникума гонахьа гаьнаш йогIаш, цун ков тоадеш.

Спортивни секцешка, хIаьта иштта яхьашка а дика дакъа лацарах лакхъелар спортивни говзалаш. Спорта дуккхача тайпашта Къилбаседа-Кавказски совнархозе хьалхара моттиг лаьцай техникумо. Техникума дешархоша шоай кулгашца кийчйир Iаьржача форда йистерча Архипо-Осиповка яхача моттигера студенчески лагерь.

Техникуме беча дешареи кхетамеи балха юкъе хIанз а дукха кхоачамбоацараш да. Цхьабакъда, урокий дикал тоаяро, кружокашка беш бола болх шерра боаржабаро, хьехама болх тоабаро, дешархой общественни организацей лоархIам лакхбаро новкъостал дергда лакха коммунистически сакхетами бокъонца Iилман мировоззрении йолаш бола коммунизм хьалъераш хьалкхебара декхар кхоачашдара.

О. НОВИКОВА.
Грозненски мехкдаьтта техникума партбюро секретарь.

ХЬАТIАДОАГIАЧА ШЕРА ЧОТАХ

Дика къахьег мастера-коммуниста Касатов Борис Филиппович кулгалдеча коммунистически къахьегама цIи лелаеча бурув деттача бригада коллективо. Укх шера пхе бетта шера йола задани 105,6 процент кхоачашъяьй. шера планах 3650 метр бурув тоха дезача 3858 техад цар.

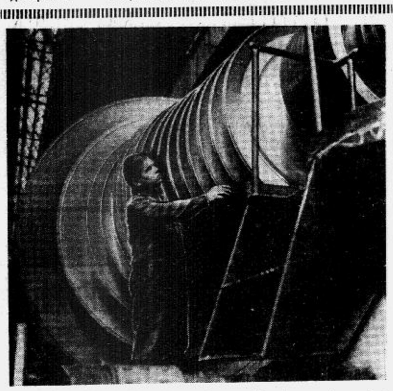
Карабулакерча № 129 йолча скважина бурув тохача хана балха юкъе нийсденна кхоачамбоацараш а карагIдаьнна гIулакхаш а дийцар бригадо № 137 йолча скважина бурув тоха дIаболабалалехьа. Цига даьха толамаш дика хилар гучадаьлар. № 129 йолча скважина ханал пхи ди хьалха бурув теха баьлар уж, балха пайда эцаш йола ха 90 процентага дIакхоачайир, цу тайпара толам баккха вIаштIехьдаьннадац цхьанна бригада.

Бурув сиха тохарал совгIа, из тохарга дIабода мах планах лаьрхIачул лохбара къовсам лоаттабу бригада коллективо. Духхьал № 129 йолча скважина бурув тохача хана, цар паччахьалкхенна 44393 сом ахча кхоадаьд.

Сменашта юкъе яьржача яхье хьалхле лелаю И. С. Кузнецовеи П. С. Акининеи кулгаллеча бурув деттача сменаша. Хьинаре къахьегаш ба бригада членаш В. Г. Карташов, К. С. Медов, В. М. Мусатов, Т. И. Богатырев, кхьбараш.

19 мая болх бе йола а ялийта промыслана дIаеннай цар № 129 йола скважина, хIаьта 20 мая № 137 йолча скважина бурув тоха йолаеннай бригада. Духхьал итт дийнахьа 1003 метр бурув техад цар, хьалха 17—35 ди дезар царна из-зал бурув тоха.

А. ЛИТВИНЕНКО,
«Сунжанефта» НПУ Карабулакски бурув деттача нонтора партбюро секретарь.

ЛЕНИНГРАД. КПСС XXII-ча съезда цIерахча Металлически завода коллективо ханал хьалха кхоачашъяьй ворхI шера план. 1958 шераца нийсйича цкъаи ахаззеи хIана еннаяц аьнна лакхъеннай къахьегама овсарле, иззал дукхагIа хиннай арахеца продукци а.

Ленинградцаша доккха дакъа лаьцад советски турбостроенена технически прогресс еча юкъе. Дукха хьае йолаьй 300 эзар киловатт низ бола паровой турбинаш. Кийчъяьй 800 эзар киловатт низ бола ши гIув боалла йоккхий паровой турбинаш. ХIанз яьнна керда машинаш хьаяьй гидротурбостроене даькъе а. Красноярски ГЭС-а лаьрхIа хьае йолаьй дунен тIа йоккхагIчарех йола агрегаташ.

Сурта тIа: 300 эзар киловатт низ болча паровой турбина ротор шаьръеш воалл токарь-центровик А. Н. Шишонин.

П. Федотова сурт.

ТАСС фотохроника.

ТОЛАМАШ СОВДОАХАШ

Партеи правительстваи хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашде аьнна шерра социалистически яхь йоаржаяьй, керд-керда кхоачамаш хьагуча а доахаш производствана юкъекхухь, дикагIа йола продукци дукхагIа арахец мехкдаьтта чакхдоахачеи химически промышленноста болхлоша, вай сийлахьа Даьхен берригача къахьегамхоша а санна.

Къаьстта чIоагIа уйла тIаяхийтай объединене укх тIеххьарча шерашка химически промышленность сихагIа дегIайоалаяра деша.

Промышленни производство дегIаяра темпаш соахка укх хана хиннарашца нийсйича 111,3 процент я, къахьегама овсарле ерригача объединене гIолла лаьрхIача планахчул 2 процент дукхагIа лакхъеннай, хIаьта соахка цу ханна хинначунца нийсйича — 5,9 процент дукхагIа.

ЗIамига а йоккха а мел йола хIамаш кхояр духьа къовсам а лоаттабеш, арахеца продукци хьаярга дIабода мах лохбе гIерт мехкдаьтта чакхдоахараши химикаши.

Продукце дикал хадданза лакхъяра йоакхо а еш, объединене предприятеша планахчул 4,8 процент дукхагIа хьаду экспортни бензинаши кхыйола продукташи.

Укх шера дIаяхача хана промышленни продукци хьаяра план 102,5 процент кхоачашъяьй объединене предприятеша.

ЛакхагIча темпашца дегIаух мехкдаьттахиме промышленноста лоархIамегIара дакъа. Укх тIеххьарча шин шера Грозненски химически комбинато арахеца мехкдаьттахиме продукци дикка дукхагIа хиннай, цу даькъе: синтетически спирт — 91 процент, полиэтилен — 72,5 процент, фенол — 11,1 процент, ацетон — 10 процент дукхагIа, и. кх. дI.

Укх тIеххьарча шин шера хьалъяь а яьнна болх бе йолаеннай: химкомбинате синтетически дубителий цех, спирт доаккхача производствай шоллагIа аргIа, полиизобутилен доаккха установкаш, Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводера депарафинизаце установка. Грозненски нефтемаслозаводе дика чакхдаькхад парафин — халкъа боахама чIоагIа эша продукт хьаеча производствана тохкам белга а арахецилга а.

Укх тIеххьарча шерашка боккха болх баьб объединене мехкдаьтта чакхдоахачеи химически промышленноста къахьегамхой чуIеча цIеной бытовойи хьалаш тоадара.

1965 шера планах хьалде лаьрхIача 9611 квадратни метр йолча чуIеча цIеноех укх шера дIаяхача хана хьалдаь а даьккха наха чуIе дIаленнад 2168 квадратни метр чуIе моттиг йола ши цIа е 72 квартира.

Цул совгIа объединене хьал а яь, наха чуIе дIаеннай цхьаь болча къахьегамхошта лаьрхIа общежитеш, берий учрежденеш (берий бешамаши берий яслеши), заводашка медицински пункташ.

Мехкдаьттахой берий унахцIено лораяра гIулакхаш чакхдахара Шаьла района Сержен-Юрта довкъашта йисте хьалъяьй 800—900 бера моттиг йола «Дружба» яха пионерлагерь. Иштта хIара шера городал арахьарча даче кхувл деша даха ха хьатIакхачанза дола бераш.

Дукха болх баьб заводской объектайи нах бахача кварталийи территореш тоаеш, тIадоагIа наькъаш асфальт йилла кийчдеш, газопроводаш, водопроводаш йохкаш, электросердало, телефон чуюллаш, теплофикаци еш, и. кх. дI.

Иштта дукха болх баьб уж территореш гаьнаши зизаши дегIа тоаяра. Цул совгIа, хьалъяьй къахьегамхошта салаIа паркаши сквераши.

Дукха ахча дIаухийт объединене предприятешкарча къахьегамхошта медицински гIулакх дара, культурно-массови гIулакхашта.

Объединене медсанчаста тел керда арахийца медицински оборудовани, аппаратура, кхыйола медицински инструмент.

ХIара шера дукха ахча дIадохийт чуIеча цIеношта культурно-бытовойи коммунальни объекташта капремонт ярга, гаьнаши кIотаргаши дIайогIарга, и. кх. дI.

Харцдац мехкдаьтта чакхдоахарашеи химикашеи шоаш денна дош, хIана аьлча дIададахача шерашка дукха хIама даьд город тоаеши цун улицашка зизаш, гаьнаш йогIаши.

Технически прогресс бахьан долаш лоаттабеча къовсаме хьалхарча мугIаре латт предприятей новатораш, рационализатораш, изобретателаш.

Рацпредложенеш юкъеяхьарах кходаь ахча алхха укх шера пхе бетта 278, 4 эзар сом хилар.

ХIара денна шерлуш латт коммунистически къахьегама тIехьара сийдола болам. Коммунистически къахьегама предприяти яха цIи лелае бокъо яккхар духьа къовсам лоаттабеш я Грозненски мехкдаьтта чакхдоаха завод, Грозненски химически комбинат, Грозненски крекинг-завод, объединене кхыйола предприятеш.

ХIанз коммунистически къахьегама коллектив яха цIи яккхар духьа къовсам лоаттабеш я 27767 саг чулоацаш йола 75 участок, 556 бригада, 114 смена, 101 участок, 79 цех.

Тха партийни организацеи «Грознефтехимзаводы» яхача объединене кулгалхошеи шоай керттера декхар лоархI из патриотически болам хьаллоацилга, яхье баьннараша дика болх бара мел эша хьалаш хилийтара.

Толамех дувцача хана долаш долча кхоачамбоацарех ца дийцача а мегаргдац. ДIадаьккхадац мехкдаьттахиме продукташ йоаелга, фо, Шолж а бIехделга, керда мощносташ шоай ханнахьа болх бе ца йолалийтар бахьан долаш кхоачашъяц промышленни производство дегIаахара темпаш, лерттIа къовсам лоаттабац промышленни объекташка аварешца хилийтар духьа.

Тешшаме ала йиш йолаш да, «Грознефтехимзаводы» яхача объединене предприятей коллективаша мехкдаьтта, хими дегIадоаладара ворхI шера план ханал хьалха кхоачаш а яь, цунца мехка коммунизма материально-технически база хьаяра юкъе шоашкара доаггIаш дола дакъа лоацаш хилар.

С. ИЗМАЙЛОВ,
«Грознефтехимзаводы» яхача объединене начальника заместитель.

СОВЕТСКИ СОЮЗ— АЛЖИРСКИ РЕВОЛЮЦЕ ДОТТАГIА

Советски Союзои Алжирски Халкъа Демократически Республикаи вIаши деладу гIулакхаш толаме дегIадоагIаш латт. Цун дIаьха а сий долаш а истори да. Тхона дика дагадоагIа лоамашка колонизаторашта духьала оахош къовсам лоаттабаь. Хала хиннадале а тхоаш цхьаь хетацар тхона. Советски Союзо моральни а политически а новкъостал дора тхона. Предприятешка еш хиннача дуккхача митингаша, кепа йоазон тIа арайийнача материалаша, советски партийни паччахьалкхени кулгалхоша еш хиннача заявленеша новкъостал дир тхона из котало яккха. ХIана керда вахар хьалдеча а даим новкъостал ду тхона Советски Союзо.

Паьха санна дегIаена экономика йолча социалистически паччахьалкхено гIо - новкъостал ду социалистически наькъа тIа яьннача къонача республикана.

Советски инженерийи техникийи новкъосталца кастта болх бе йолайолийтаргья Аннабера металлургически комбинат, шера 500 эзар тонн болат хьадергда цо. Укх гаргарча шерашка из тайпа цхьаькха комбинат а хьаргда тхо.

Массехк дош къаман кадраш кийчъярах. Роше - Нуар яхача моттиге мехкдаьттан газен институти текстильни дешара заведении хьаелла новкъостал даьд советски специалисташа, хIаьта цига болх беш а ба советски преподавателаш. Уж дешара заведенеш Алжира Iалаьмате боккха лоархIам болаш я. Iалама ганзех кхетамца пайда эцара балхах кхеташ йола къаман кадраш эш. Февраль бетта Алжирера Советски Союзе юха цIа вахар 112 зIамига саг. Тхона чIоагIа хоза хийтар дика къахьегарах дикагIволча массехк тIишлонхочоа правительственни совгIаташ далар. Уж ба студенташ Бондаренко, Катулин, Крупинин, Пономаренко, Солонец, Субочев.

ХIанз 130 сагах латта советски кагирхой керда группа енай Уадиас яха юрт хьалъяь яккха.

Алжира доккха новкъостал даьд советски бIухоша а. Тха республика лаьттан тIара минаш дIайоахаш хьинаре къахьийгар цар, хIаьта дуккхача сапераша шоай вахаре кхерам тIалаттача хьалашка болх а бир. Дувнилга йоацаш дукха болх баьб цар. Хьаяьхар бIаьш эзараш минаш. Алжирски ахархоша машаре шоай лаьттан тIа болх бара мел эшар дир советски салташа. Из операци чакхйоаккхача хинна берриге а сапераш зе доацаш бисанзар. Французски мина тIанийсвенна веннача ефрейтора Пясоркский Николайна Щеча Байракха орден еннай. Сержант Прядко Виктор цхьа ког боацаш висар. Сержанта Толузарова 10 эзар мина хьаьккхар, хIаьта зIамагIволча сержанта Жигалова — 16 эзар мина. Цу шиццена хала човнаш хиннаяр, хIаьта царна «ЦIе Седкъа» яха орденаш а еннай. Алжирски халкъа цIаккха бицлургбац шоай эрсий вежарий - сапераш.

Алжирана юртбоахама техника яларах дувцаргда аз хIанз. СССР-гара дукха машинаш кхаьчай тхога, цхьабакъда, уж кхы а дукхагIа эш, къаьстта трактораш. Уж проблемаш а СССР, кхыча социалистически мехкий новкъосталца кхоачашъюларгья, аьнна, хет тхона. Уж дукхагIа хуле тхоай лаьттан ганзех дикагIа пайда эцаргба оаха, республика социализма материальни база чIоагIъергья.

Шоайла вIаши хоза, дика гIулакх доахIаш ба Роше - Нуарера советски хьехархойи алжирски студенташи. Советски нахаца эзде, безаме ба тхо долча. ХьалхагIа Iилмеи культуреи доазол дехьара баьхкача хьал долча нахага мара кхоачаш яцар. Боккъалдар аьлча, из бахьан долаш хилар къаман кадраш ца тоилга. ХIанз доттагIаша, цу даькъе Советски Союзо а деш, новкъостал дарах Алжирски халкъага кхачад Iилма, культура. Студенташта дукха везача массехк педагога цIи яккха безам ба са. Уж ба Iилмай кандидаташ Розов Николай, Котельников Павел, Усенко Геннадий, Алжирерча советски педагогий кулгалхо вола Бирюков Владимир.

Къаьстта ала деза Алжире болх беш болча Советски лорех Кортамукъале яьккхачул тIехьагIа медицински персонал ца тоъар бахьанце халача хьала тIа эттар къона республика. Укхаза а оарцагIъера Советски Союз, Алжире вайтар массехк итт лор. ЧIоагIа денал долаш нах ба уж. Масала, Мейле мохк аьгача хана эггара хьалхагIа новкъостал дир советски лораша.

ЧIоагIлуш латт вай мехкашкарча кагирхой доттагIал. Из къаьгге гучадоал Уадиас яха юрт хьалъярга хьежача. Керда вахар хьалдеча хьинаре дакъа лаца гIерт алжирски кагирхой а. Кердача Алжира социализма зIыргаш бIаргагу тхона Уадиасе. ГIишлош хьалъеча шоашта тайна дакъа лоац кагирхоша. Белгалдергда аз, тIом лаьттача хана 8 эзар юрт йохаяьяр Алжире. Уж юха тоаелга а кердаяраш хьалъелга а тхона геттара боккха лоархIам болаш да. ДоттагIлени вошаллеи дика школа чакхйоаккх цига кагирхоша. ГIишлош хьалъечарна юкъе бар тха советски доттагIий а.

Къаман кортамукъален фронта партена дика хет Алжираи Советски Союзаи юкъе дола технически культурнии сотрудничество. Из къаьгга хьахьекхад КПСС-еи Алжира ФНО партеи цхьана яьча коммюнике тIа.

Идеологега диллача ФНО боккъонца хьаллоац социализм хьалъяра йола марксистско - ленински теори. Къаман кортамукъален фронт — социалистически идеологе хьалха латта цхьа парти я, из тешаме хьаллоац деррига халкъо.

Доазол дехьарча кепа йоазон тIа цкъаза гучаелех эрсаша хабарашца мара новкъостал дац шоай вежарашта - Iарбашта яха хоамаш. Цу хьакъехьа ер ала безам ба са. Советски Союзо ду новкъостал реальни да, хIаьта из цо кIезига а дац. Цох лаьца дувца дукха масалаш да Iарбий Малхбоалехьа, Азе, Африке. Кхоачам ба Кубах аьлча. ХIаьта колониальни мехкашкарча къаман - кортамукъален болама ду новкъостал? Из Iадаьмате доккха да.

ТIехьадисача мехкий къаман кортамукъале чIоагIъе а империализма низ мелбе а новкъостал ду тийша болх боацаш советски наьдеча новкъостало.

Омар БЕН МАХДЖУБ,
Къаман кортамукъален Фронта парте Политбюро член.

(АПН).

«СЕРДАЛО»
2 гIа оагI. 10 июнь, 1965 шу.

КПСС ЦК ПЛЕНУМА РЕШЕНЕШ—ВАХАРЕ!

Дерригa а гуш да

Шелковской районерча «Коминтерн» яхача колхоза партийни организаце херча партийно-паччахьалкхен тIахьожама группа йоккха яц. ХIаьта а цо колхозни производства ерригa участкашка ший низаш дика дIа-са а нийсдаьд, актив а къоастаьй.

Комбайнер Иван Аверичев цецваьлар цун участке партийно-паччахьалкхен тIахьожама группа членаш кхаьчача.

— Аз сай хур-м ду, сона-м ходеннадацар, — шек а ухаш йоахар цо, ялат довш хилар, оаха цIендаь тохнилга шийна бIаргадайча.

Ялат чуэцаш Аверичева баьча балхо колхоза 180 сома зе даьдар. Тха группо аларах колхоза правлене цунна тIадиллар из ше даь зе колхоза кассе дIалулга. Аверичев къайса хIама оалаш хиланзар. Из нийса долгIа кхеталора цо.

Ше бехке ве хала да сага. ХIаьта а фу аьнна бехказа вала гIерта йиш яр воккхагIча жа Iун Зармамбетов Жабраила, нагахьа санна «силоси йоли же когашта кIал Iокхувеза йиш яц — хьаьш долаш да, доакъар цар чу дехка деза», аьнна, шозза партийно-паччахьалкхен тIахьожама группа членаша шийна хьалхадаьккха хилча? Цхьабакъда, из де хала хеташ хиннача Зармамбетова ше яхар мара де тиганзар. Группо ала а аьнна, правлене цунна 10 сома гIод техача, цу гIулакха раьза боацараш хиланзар. Берригача жа-Iуша мукIарал дир, цаI боахама йоакхо йоацаш хиларо ерригача колхоза доккха зе де йиш йолаш хилара а цудухьа иштта гIод тохар пайдана хилара а.

ХIаьта хьажкIаш дIаюв кхаш, дика а во а бе-башха доацаш, кийчдеш боахкаш трактористаш хилча, хIама ца оалаш мишта Iергбар группа членаш?

Тха группа техкар ялат дIадера техника мишта кийчъяьй. Ремонтникех бехк баккха боагIаш хIама корадаьзар — долла хIама а лерттIа, дика даьдар. ХьажкIаш дIаер миштад, ги а ядохимикаташ а мишта делаю техкар. Цига а долла хIама лерттIа дар. Дика кийч а бенна, жа ларга болабеннаб. Тхо гIадухар, оахош тохкамаш деш цхьаккхе а бехк баккха йиш йола хIама тхоашта ца корадарах.

Со, партийно-паччахьалкхен тIахьожама новкъостал дара группа председатель махиллара, республике хиннача цхьан совещане хеставир, кхьметтел маьхера совгIат а делар сона. Аз из укх тайпара кхетаду: болх кхы а дикагIа бе беза. Аз лорадер вай, юкъара рузкъа да. Цудухьа оаха хIанз белгалъяьй КПСС ЦК мартовски Пленума решенеш кхоачашъяра тIахьожам лоаттабар Iалашделга лаьрхIа йола план. Дукха да планах де лаьрхIа гIулакхаш, цхьабакъда, цар маIан цаI да: тхоай колхоза дIахо дегIайоалаяра новкъостал делга.

Д. СИДОРОВ,
Шелковской района «Коминтерн» яхача колхозерча партийно-паччахьалкхен тIахьожама новкъостал дара группа председатель.

ТХЬАМКА ХУРГДА

Тхьамка леладергдолаш 10 гектар кха тIачIоагIдаьд «Лермонтовский» совхоза 4-ча отделене Тутаев Ширвани керте латтача звено коллективана. Соахка гурахьа дIадоладир тхьамка дIадогIаргдола лаьтта кийчдара балхаш. Укх шера бIаьсти урагIеи пхорагIеи аьхад лаьтта, минеральни удобренеш тайсай хIара гектара тIа.

Ялх гектара тIа дIаегIай рассала, хIаьта юхейисача 4 гектара тIа а дIаегIа йоалаш латт из, 50 саг ва рассадана гIулакх деш. Балха нормаш тIехкхоачашъю Черджиева Човкас, Ибрагимова Нурас, иштта кхы дукхача кхалнаха.

Тхьамка леладарах кхы тIа а алапел совгIа мах тел царна совхозо. Масала, хьал а кхедаь дIачуденнача цхьа тонн тхьамках тонн кIа лу укхаза. Гектара тIара 1200 килограмм тхьамка чуэцара дола декхараш шоашта хьалхашка оттадаьд Тутаев Ширване звено членаша.

М. ПОЗЮЧЕНКО.

ДИЗЗА КХОАЧАШДЕ НАЬХА ХЬАШТАШ

Дукха хIама де лаьрхIад укх шера МалгIабик тоаяра, къаьстта Нови город. Цу гIулакха укх шера коммунальни боахамашта дукха ахча хьахийцад паччахьалкхено: нах бахача цIеношта ремонт е 20 эзар сом, цIеношка газ чуйилла — 10 эзар сом, Нови городе наькъаши тротуараши яхка — 80 эзар сом, лампаш яхкеи гаьнаш йогIеи — 25 эзар сом, деррига дIалаьрхIача МалгIабикерча къахьегамхой вахара хьашташ кхоачашдара 180 эзар сом дIагIоргда укх шера.

ХIанзле а дукха хIама даьд Нови город хозъяра, тоаяра.

Йоккха хоза парк я укхаза. Ильича лампашца сийрдаяьннай тахан мехкдаьттахошта салоIа моттиг. КIираш теха, яIа езараш яIа тай техача санна нийса латт декоративни гаьнаш.

Воскресникаш а даь цIенъяьй шоай парк предприятей, учрежденей, мехкдаьтта промыслай къахьегамхоша. Цига хьинаре дакъа лоацаш хилар 1-чеи, 2-чеи «Малгобекнефта» мехкдаьтта промысла болхлой, школай дешархой.

Хоза кийчъяьй города парк а. Берашта бурчолгаши каруселаши яьй. 1-чеи 2-чеи бурув деттача конторашa шоай низаца халхабувла площадка еш латт.

Культурно салаIара эшаш мел долчун йоакхо яьй: шахматаш, доминош я, деша газеташ, журналаш да.

Духхьал цхьа парк тоаярах тоъам бац оаха. Город ше а хила еза парк санна, балхара, цIагIара араваьлча самукъа доалаш. Гаьнаш йоагIаш тоаеш латт города улицаш. Духхьал Ленинеи Лермонтовеи цIерахча улицашка хIанзле 1000 га егIай.

Керда наькъаши тротуараши йохкаш латт Нови городе. 1-гIа июнь хьатIакхоачаш парке IотIаккхаччалца Школьнии Ленина цIарахчеи улицашка тротуараш а ехка асфальт йиллай, хIаьта цу улицашка асфальтированнии наькъаш а дохкаш латт. Ерш чакхдалалехьа наькъаши тротуараши йохкаргья Ватутина, Красноармейски, Нурадилова, Маяковске, XX партсъезда цIерахча, Интернациональни улицашка. Духхьал цхьан Нови городе цу гIулакха 80 эзар сом дIадохийтаргда. Харжархоша тIадилларах Некрасовеи Лермонтовеи цIерах йолча улицашка керда наькъаш дохкаргда.

Белгалдаккха деза тха городе бахача наьха бытови хьашташ кхоачашдара коммунальни предприятеша даь балхаш а. Укх шера январь беттa денз хьа болх беш я чухь парикмахерски а йолаш 50 сага лаьрхIа йола керда бани.

Бахача наха дика гIулакх даран коммунистически къахьегама коллективаши ударникаши яха сийлен цIи яккхараи шерра социалистически яхь йоаржаяьй тха города коммунальни предприятеша.

Банеши парикмахерскеши чуухкача цIеноех пайда мишта эц а, хIаьта наха гIулакх деча предприятей технически цIеноши хьалаш миштад а тохкаш хIара бетта общественни хьажар чакхдоах оаха.

Бахача наха дикагIа гIулакх дара къахьегамхой депутатий городской Совета решенех коммунальни боахама отделерча ремонташ еча участке 12 саг чувоагIа бригада вIашагIъеллай. Бахача наьха шоай цIеношка цар чоях, квартирашка, юкъара пайда эцача моттигашка ремонт ю бригада. Из вIашагIъелла дукха ха еце а хIанзле шин квартире ремонт яьй, кхы а заявкаш а я.

Ди тIехь дукхагIа хул къахьегамхошта эша гIулакхаш. Уж кхоачашдара шоай низ а хьинар а ходац тха города коммунальни предприятей коллективаша.

Н. КРЕСТЬЯНИКОВ,
МалгIабика горисполкома ОКХ заведующи.

ГIУЛАКХ ДУ КХАШКАРЧА БОЛХЛОШТА

Кхашкара балхаш деча механизаторашa шоай мукъа ха сакъердаме а дика а дIаяхьара оарцагIъяьннай нов. Мейстер заведующи йола Ачхой-Мартана районни библиотека коллектив.

Цу коллектива низаца вIашагI а елла «Лермонтовски» совхоза шолагIча тракторни бригаде болх беш я дIа-юха кхувла библиотечка. Цун заведующи я общественни хьисапе болх беш йола комсомолка Мучаева Зара.

Библиотеке да бIаь совгIа общественно-политически, художественни, юртбоахама, кхыдола книжка.

Библиотека болхлочо Рожкова Зояс бригадерча комсомольцашца цхьана боевой листокаш арахеп. Цар тIа дувц механизаторий балхах.

Укх деношка кхашкарча стане Рожкова Зоя С. Шолохова «Сага кхел» яхача дувцара обзор еш хилар.

А. ВОЛОВЩИКОВ.

БЕРРИГА НИЗ БОАХАМИЙ ЭКОНОМИКА АЙЯРА!

☆ ☆ ☆ ☆ ☆

1965 шера лаьттанцареи хьайбашкареи йоала продукташ дукхагIа яха аьнна бехктокхаме а сийлахьа а декхараш тIаийцад шоашта республика юрта боахама къахьегамхоша.

Ялаташ чуэцара—йизза кийчо

ТIаийца декхараш кхоачашдар духьа къовсам лоаттабеш болча колхозхоша, совхозий болхлоша, юрта боахама специалисташа чIоагIа социалистически яхь йоаржаяьй дика а агротехнико маяххара а ялаташ, ялата-бобови культураш, шекара свекла, гидуаргаш, хьажкIаш, кхыйола культураш дIае аьнна. Массаза а санна, массанахьа а дика кийчдаьча лаьтта а дика фу тоссаш а дIайийра хIамаш.

Укх шера 20 май хьатIа а кхачалехьа бIаьстан юхьера культураш дIаера план 105 процент кхоачашйир ерригача республике. Цхьабакъда, цу юкъера лаьрхIа йолаьча цифрана тIехьашка латт хIамаш дIа ца юьш гоаяь, дукха лоархIамера культураш дIаера план кхоачаш ца яь районаши боахамаши. Сенца бехказа бовла йиш йолаш ба Шаьла района кулгалхой, нагахьа санна ялата-бобови культураш дIаера план цар 57 процент мара кхоачашъяьеце, фабрични шекара свекла дIаювлга бIарчча бутт тIехьадаьккхадале.

Магийта йиш йоацаш тIехьадаьккхад тхьамка дIадувлга. Укх шера 1-ча июне кхаччалца 244 гектара тIа мара дIадийнадац, планах 700 гектара тIа дIаде дезаш хинна из.

Ачхой-Мартана, Урус-Мартана, Ведана районий боахамий кулгалхоша кхоачаш ца еш дукха йисай тхьамка дIадера план.

Цхьадолча боахамашка бIаьстан юхьера культураш дIае гоаярал совгIа, культураш дIаера балхий агротехника телха а яьй. МалгIабика, Наьсарен районий совхозашка, Шаьла района цхьадолча боахамашка, кхаш оасаро хьалдикъа доллашехьа а, доккхача лаьтта квадратно-гнездовой хьисапе ца а юьш, мугIарегIа дIайийнай хьажкIаши гидуаргаши. Цу тIа а, мугIараш а дац нийса, хIаьта цу гIулакхо торо хилийтац пхорагIа механизированни обработка е, хIаьта иштта новкъарле ю дIайийнача хIамашта кхай доахала обработка е а. Иштта дIайийнай гидуаргаш Сунженски района колхозашка а.

Шекара свеклай, гидуаргий, хьажкIий, кхыча культурай хьувкъамаш лакхдар духьа лоаттабеча къовсамера керттердар — дIайийнача хIамашта ший ханнахьа а дика а гIулакх дар. Из ца дойя дIайийна хIамаш дика хьувкъаргхиларга даха дог дац.

Цудухьа цхьа бахьан доацаш дац республике хьалха латтача хьажкIаш лелаерашеи свекла лелаерашеи «Красноармейски» совхозерча нов. Кагерманова, «Лермонтовский» совхозерча Гадаевеи Матаевеи, «Октябра 40 шу» яхача совхозерча Даурбекова, кхьнар шоай керттера уйла дIайийнача хIамашта гIулакх дикагIа дара тIайохийташ хилар.

Цхьабакъда, дукхача боахамий кулгалхоша укх шерара хаоттама хьалаш теркал ца а деш, сов гоаю дIайийнача хIамай мугIарашта юкъеш йола обработка, уж нийлхъелга, оасар делга.

Свеклана деча гIулакха керттерча приемех цаI я уж нийлхъяри хIара гектара хьажкIий хенаш дукхалкIезигал эшшача боараме хилийтари. Из болх эгара лоацагIча хана чакхбаккха беза, хIана аьлча свекла нийлх ца еш гоаяро хьувкъам лохбу.

Из ишта доллашехьа а, 12228 гектара тIа дIайийна шекара свекла 7600 гектара тIара яр мара нийлхъяьяц укх шера 1 июне кхаччалца. Шекара свеклайна гIулакх дара къаьстта а чIоагIа тIехьадисад свекла 8 процент мара нийлх ца яь МалгIабика района, 45 процент мара нийлх ца яь Грозненски района, 58 процент мара нийлх ца яь Шаьла района боахамаш.

Аханел кIеззига совгIача коартолашта мара обработка яьяц 1-ча июне кхаччалца. ХIанз а коартолашта вIалла обработка е дола а деннадац Ведана, Ножай-Юрта, Ачхой-Мартана районий боахамаш.

ДIайийнача хIамашта гIулакх долга цу тайпарча хьал тIа хиларо цIенхаштта оарцагIа ца ваккха йиш яц. Цудухьа юрта боахама къахьегамхоша шоай ерригa уйла тIаяхийта еза уж кхоачамбоацараш сихагIа дIадахара.

ДIайийнача хIамашта гIулакх деча хана юртбоахама культураш хьувкъаяр духьа лоаттабеча къовсаме чIоагIа лоархIаме мероприятеш я вегетационни хий дехкар, хиш дехкача лаьттаех пайда нийса эцар.

Укх шера хьаяргйола культураш дIаюврггйолча лаьтташка хий диллара план 60 процент кхоачашъяьй. Хий дуллилга дика вIаштIехьдаьккхад планах 7695 гектара тIа дилла дезаш дола хий 7312 гектара тIа диллача, е хий диллара план 95 процент кхоачашъяьча Грозненски района боахамаша 3289 гектарах 2582 гектара тIа хий дилла, е план 78 процент кхоачашъяь Шаьла района боахамаша.

Цхьабакъда, Наурски районе 55 процент, Ачхой-Мартана районе 24 процент мара кхоачащдаьдац уж балхаш. Цу тайпара хьал да Надтеречнии МалгIабикеи районашка а.

Укх шера а тIехьа хиш дехкача лаьтташкара ялата кхыйола культураши дикка дукхагIа яха езаш я колхозаши совхозаши.

Укх шера 68 эзар тонн гаргга минеральни удобренеш кхоачаргья республика боахамашка. ХIаьта царех бизза пайда эца беза. Цигга белгалдаккха дезаш да, удобренеех боала пайда лаьтта леладара культурага хьежжа хургхилар.

Ялатий хьувкъам лакхбар духьа доаттабеча къовсаме эгара бехктокхамегIара ха я хIанз хьатIаотташ латтар-ялаташ чуэца доладелга, ялаташ лоацчача ханашкеи доа ца деши чуэца а деза. ХIанз цу балха кийчо яь йоалаш латт колхозаши совхозаши. Даьча лоархIамаша хьахьокх, ялаташ чуэцача техникаx пайда нийса эце, хIара боахамга хьакхари ардари къаьстта а долаш чуэцаш хилча 10 дийнахьа хьекха Iо а дилла, изза мисcел йолча хана касарах улла ялат хьалъийцаи аьрдаи дакхха торо хилар. Декхар сенах латт аьлча, из латт, жаткашта, комбайнашта, транспортни средстваштa, хьатташта шоай ханнахьа ремонт ярах, ерригача ялаташ чуэцача агрегаташ тIа квалифицированни механизтораш оттабарах.

Цхьабакъда, цхьайолча колхозашеи совхозашеи хIанз ремонт яьяц комбайнашта. Къаьстта а во лел из болх хIанз 40 процент комбайнаш тоаяь ца яьннача Шаьла района, 34 процент мара ца тоаяьча Наьсарен района боахамашка, хIаьта планах 6 комбайн тоае езача Ножай-Юрта района колхозашта тоаяь яц цаI мара. Цу районашка тIехьадоах жаткашта, ялаташ цIендеча машинашта транспортни средстваштa ремонт елга.

Ялаташ чуэцара кийчо во яри балхаш лерттIа вIаштIехьа ца дахари бахьан долаш дукха ялатащ доа а деш, паччахьалкхенга ялат дохкара план кхоачаш а ца еш, юкъара хьайбаш концертрированни доакъоращца Iалаш а ца деш, цхьадолча боахамашка соахка дувлийта гIалаташ юха керда далийта йиш яц.

Цхьаккха дича а массехк денал тIехьа ца йоалийташ тоаяь яха еза хIара боахамера ялаташ чуэца ерригa машинаш. Iодижа ялат чуэцара приспособленеш кийчъе еза. Кийча хилийта еза ялат тIадотта машинаш, ялат цIенду машинаш, кхыйола инвентарь.

ХIара бригадана, хIара агрегата шоай маца, сенца, фу де деза хайтар духьа шоай ханнахьа оттаяь ялаташ чуэцара балхий планаш хила еза хIара боахаме.

Соахка вай дуккхача боахамаша ялаташ чуэцача шерра юкъекхувлар машинотракторни парка деш дола технически гIулакх тоаде, торо душ ялат дIаоза транспорт кIезигагIа эцийта йиш хулийташ, ялат чуэца хIара агрегата балха овсарле лакхъеш йола групповой метод. Из метод вай боахамашка шерра йоаржае еза укх шера.

Хьакхари ардари къаьста а долаш чуэцаш дола ялаташ фийг кхоачаш чоагIбенна баланза болча ханна хьакха доладе деза, хIаьта ялаташ хьакъа доладара ханаш тIехьа ца яхийтар духьа хIара боахаме хьалгхагIа ялаташ кхачаргдола участкаш зе еза. Ялаташ чуэца доаладалале хьалхагIа усткашта гонахьара моттигаш хьакха еза. Ялаташ чуэца доладеннача хьалхарча денношке а денз чIоагIа тIахьожам оттабе беза ялаташ дикагIа чуэцийтара, ялаташ чуэцача, дIаозача, дIаоттадаь лоаттадеча хана ца дойтара. Ялат кийчдара паччахьалкхен цлан ший ханнахьа кхоачашъяра хIара боахамера ерригa транспортни средствaш оарцагIъяха еза, тракторашта тIехьара прицепаш а тIехьа, хIаьта цар деннеи бийсаннеи цахаддаш болх белга вIаштIехь даккха а деза.

Ховш мадарра, ялата культурай хьувкъам лакхбара фу дика хилар чIоагIа лоархIаме да. Цу духьа, паччахьалкхенна ялат дIалуча ханна хIара боахаме кхоачам балла дIаоттаде деза лакха хьувкъамаш луш долча сортех дола фу.

М. БРИДКОВСКИЙ,
Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министерства керттера агроном.

ХIара денна 200 килограмм совгIа шура йоаккх хIара Iаттагара йоккхагIа йолча доярка Досхоева Бучас. Шурий-товарни ферме къахьегам дукха бeзарца дIаейзай из. Ферме из болх беш йола дукха ха еце а цун чIоагIа сий ду ерригача коллективо.

СУРТА ТIА: «Ингушский» яхача совхоза № 3 йолча шурий-товарни ферма йоккхагIа йола доярка Досхоева Буча.

Е. Недеря сурт.

ДIАЙИЙНАЧА ХIАМАШТА ГIУЛАКХ ДИКА ДУ

Гудермесски района «Новогрозненский» яхача совхоза кхашка дуст детташ, садоахка хIамаш йоаеш хул тракторист Баймурзаев Турпал-Iаьла. Иштта, шозза цо из дохьаш техача кхашка дика хьатIаьяьнна дегIайоагIаш латт шекара свекла. Хан-ханнахьа гIулакх деш, шозза культиваци яь, минеральни удобренешца лаьтта тоадаь балхаш дар бахьан долаш геттара дика да шекара свекла мугIараш.

Шекара свеклаи люцернеи дIайийнача кхашкара балхаш йистедаьлча, «брухус» яхача чоапилгашца «дов» доладир нов. Баймурзиева.

Брухуса Iалаьмате чIоагIа зулам ду гороха. Горох хьатIаяла йолаеннача хана цунах Iург а даьккхе ший фуаш дехк брухуса.

Горох дIайийнача 200 гектар лаьтта шозза дуст теха чакхъяьлар Баймурзиева трактор.

В. КАЛАШНИКОВ.

ДУЛХИ ФУАШИ—ДУКХАГIА

Коа тIара оалхазараш леладеча хIанзчул тIехьагIа лоархIамегIа йола моттиг дIалоацаш хургъя йоккхийча городаштеи промышленни централштеи гонахьа яхка лаьрхIа йоккхий фабрикаш. Уж хургья е фуаш е коа тIарча оалхазарий дулх доаккхаш.

1966—1970 шерашка Нохч-ГIалгIай республике хьалъергйолаш я коа тIара оалхазараш леладу фабрикаш — Старо-Юртовски Джалкински. Царех хIаране шера 20 миллион фуъ лургда. ХIаьта Гудермесски коа тIара оалхазараш леладу фабрика коа тIарча оалхазарий дулх доаккхара специализаци ергйолаш я шера 2000 тонн дулх а луш.

Коа тIара оалхазараш леладеча фабрикашка фуаши коа тIарча оалхазарий дулхи доаккхилга алсамдаккхарца цхьана республика специализаци яьча совхозашка а дегIакхувларгда коа тIара оалхазараш леладелга. Из дергда цу гIулакха хиланза даргдоаца хьалаш долаш долча боахамашта специализаци яра ларда тIа. Ермоловски совхозо племенной фуашца Iалашъю паччахьалкхен инкубаторно-коа тIарча оалхазарий станцеш. Цу станцеша яха а яьхе республика колхозашкеи совхозашкеи дIател кIоригаш. 1965 шера 1 июнь тIакхаччалца йолча юкъагIа цига яьккхай 1800 эзар кIориг. Царех 1500 эзар кIориг дIаеннай колхозашкеи совхозашкеи хьалкхее, хIаьта юхейисараш бахаш болча нахага ехкай.

КIоригаш хьалкхеелга дика вIаштIехьдаьккхад Шаьла района «Джалка» яхача совхозе, Урус-Мартана района «Лермонтовский» совхозе, Грозненски района «Ермоловский» совхозе, № 3 йолча баьца даари-сомий совхозе, 1 Мая цIерахча колхозе. Цу боахамашка кIоригаш ца йойташ хьалкхеяр 94—97 процентага дIакхоач.

Юххьанца яьха кIоригаш кхеяро торо хулийтаргья царех августе-сентябре жужакаш хилийта, хIаьта цунах фуаш дайтара кхы совгIа йола резерв а хургья.

Паччахьалкхенга фуаш дохкара ах шера план 93 процент кхоачашъяьй республика колхозашеи совхозашеи. Из план тIехкхоачашъяьй «Ермоловский» совхозо, 1 Мая цIерахча колхозо, кхычар.

С. ЧЕРНЕНКО,
Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама Министерства коа тIара оалхазараш леладара отдела начальник.

ХЬАЙБАЙ БОАХАМАШ ПАЙДА БЕШ ХИЛИЙТА

Ховш махиллара, 1964-ча юрта боахама шера паччахьалкхенна доккха зе даьд Шаьла района боахамаша, «Южный» совхозагара дIайиккхача. Къаьстта доккхий зенаш даьд паччахьалкхенна хьайбай боахамаша.

Продукце хIара единица яккхарга дIадахийта «Джалка» совхозе планах белгалдаь дар: дулха центнер яккхарга 51 соми 38 кепиги, хIаьта дIадахар—162 соми 42 кепиги; шурий центнерага — 13 соми 30 кепиги, дIадахар — 22 соми 30 кепиги.

«Шалинский» совхозе бежана дулха центнерга планах дIадаха дезар 49 соми 41 кепиги, хIаьта дIадахар — 140 соми 34 кепиги; хьакхий дулха центнерга — 76 соми 80 кепиги, дIадахар—102 соми 20 кепиги; шурий центнерга — 13 соми 76 кепиги; дIадахар — 19 соми 30 кепиги.

«Автуринский» совхозе дулха центнерга дIадаха доагIар 108 соми 30 кепиги, хIаьта дIадахар — 245 соми 45 кепиги; шурий центнерга—12 соми 46 кепиги, дIадахар—18 соми 74 кепиги.

Лакхе белгалдаьрашцара гуш да продукце хIара единица яккхарга планахчул шоззеи — шозза ахаззеи дукхагIа паччахьалкхен средстваш боахамаша дIаахийта хилар. МалагIча бахьанашца нийсденнад селлара кхом боацаш паччахьалкхен средстваш дIаухийтилга а, хьайбай продукташка дIабода мах лакха хиннилга а? Района боахамашка лелаяц совхозни чухьара хозрасчет, тIехьатет учета гIулакх, эсала лел экономически болх. цIенхаштара кхоачамбоацараш да болхлоша хьегача къих луча алапеца а. Колхозашкарчеи совхозашкарчеи счетно-бухгалтерски экономически аппарато во леладу боахама экономика деш.

Колхозашкеи совхозашкеи иштта во вIаштIехьдаьккхад юртбоахаме а халача балхашта а механизаци яра гIулакх, къаьстта хьайбай боахаме. Из бахьан долаш лоха ба хьайоаккхача продукце боарам, лакха да къахьегамга дIадодар. ХIара боахаме хIана яц аьнна йолаш я механизированни хьисапе доахан детта аппараташи кхыйола механизмаши. Цхьабакъда, цхьанна а боахаме пайда эцац царех.

Белгалдаккха доагIаш да, совхозий дукхача директораша, колхозий председателаша, юрта боахама специалисташа доахани коа тIара оалхазараши кхеделга, чуоттадаь кхоабилга, дебаделга уйла яь, план йоацаш тIагIоллара леладеш хилар. Цар во кхоачащду боахама чухьа специализаци ярай шерра механизаци юкъейоалаярца промышленни ларда тIа хьайбаш чуоттадаь кхоабилга вIаштIехьдаккхараи дола дешаш. Доахан дебадари чуоттадаь кхабари вIаштIехьдаккхарах йола опыт юкъейоалаелга эсала лел.

ХIанз керттердар латт, ерригача хьайбай фермашка доахани коа тIара оалхазараши интенсивни чуоттадаь кхоабилга вIаштIехьдаккхарах.

Цхьабакъда, хьайбаш леладерашта хов: доакъар доллаше, продукци йоацаш диса йиш йолга. Доахана продуктивность лакхлургья доакъараш кийчдарга а, ханнахьеи нийсеи уж кхабарга а хьежжа.

Масала, «Шалинский» совхоза цхьоалагIча отделене доакъараш кагий оаташ, Iанарца кIаьддеш, белокаш йоахкеи кхыйолеи хIамаш тохаш хьаьндеш кийчдарах — сийнача баьцехи хьаьнача доакъарехи дараш ахкан хана хинначунца нийсйича хIамма лохъяланзар доахана продуктивность Iана замалахь а. Iана хьалашка ден-бус хIара кхоабача Iаттагара йоаккхар 8 килограмм шура, хIаьта квартала план ханал хьалха кхоачашйир шурий-товарни фермо.

Хьалхле лелаеча боахамашка чуоттаяь дика кхабарах ден-бус 1 килограмм дулха тIакхет сиргIалгашта, шерага кхаьчача 300 килограмм тараза боарам болаш дулха дIачу лу уж. Доахан кхабара гIулакх во лелача лоха хул тараза дозал, хIаьта цхьайолча отвесаш а хул. Долче, боахама экономика айяра уйла е хIамаш долаш ба совхозий директораш, колхозий председателаш, юрта боахама специалисташ. ХIанз латташ долча халача хьалах кIалхара далара боахама кулгалхоша юкъейоалаянза яргьяц хьайбай боахам интенсивно лелабара йола метод. Цхьабакъда, ха дезаш да, хьайбай боахам интенсивно лелабеш хилча кхоачам хиллал тайп-тайпара доакъараш эшалга а, дахкаш дола доахан дукхагIа хила дезалга а.

Тха района дукхагIа долча боахамашка, мадарра аьлча, из дицдалийтад. Масала, доахана Iулаца 31 процент мара бац бетта етт. Пайда эцача хIара бIаь гектара лаьрхIа 7 етт ба тха. Иштта лоха процент я хьакхарчи коа тIара оалхазараши леладеча боахамашка.

Тхо долча кIезига теркам бу дулх дукхагIа даккхара хьайбай боахаме керттера резерв йола — чехкка дебаш дола доакъош хьакхарчи коа тIара оалхазараши леладелга дегIадоаладара. Мадарра альлча, хьакхарчи коа тIара оалхазараши леладеш районе ши боахам мара бац — «Джалкеи» «Шалинскийи» яха совхозаш. Цхьайолча моттигашка мах бац хьакхарч лелаяра. «Шалинский» совхоза кулгалхоша массе оагIорахьара уйла а яь кхоачашде деза доакъараш Iалашадарца дувзаденна деррига гIулакхаш. ХьатIадоагIача шера дIаюврггйолча хIамай структура оттаеш совхозо теркаме эца деза хьакхарч лелаеча фермана юхxе люцерна, горох, свекла, хьажкIаш, морковка, мошача доакъарийна лаьрхIа кхыйола культураш дIае езалга. Укх тIеххьарча хана района колхозашкеи совхозашкеи дикагIа лел юртбоахама производствана специализаци елга. Цунна бола хьокхам ба «Джалка» совхоза коа тIарча оалхазарий фабрика. Нагахьа санна хьалха дIаяхача хана цунах зе ду дакъа лоархIаш хиннадале, хIаьта коа тIарча оалхазарий фабрике управляющелла зоотехник М. И. Суслонова ейтача денз чIоагIбала болабелар боахам. 1964-ча шера коа тIара оалхазараш леладеча фабрике яхкаш йолча хIара котама тIехьара гулдаьд 170 фуъ, дIадахача шеращца нийсбича дикка лохбеннаб фуашка дIабода мах. «Джалка» совхоза зоотехника — коммуниста Суслоновас кулгалду коа тIара оалхазараш леладеш йола фабрика района кхыча боахамашта бола хьокхам а хинна дIаотташ латт. Уккхаза бовза а Iомабе а мегаргба нийса вIаштIехьбаьккха бола коллектива къахьегам.

Хьайбай боахам айбара деча гIулакхех дика тIехьале хургья, нагахьа санна чIоагIа доакъарий база йиллара тIехьара къовсам колхозашкеи совхозашкеи лерттIа вIаштIехьабоаккхе. Совхозийи колхозийи специалисташ декхарийла ба хьайбай продукташ яхара зенаш деш тIехьадусаращцара шоай боахамаш хьалдаха а, экономика лакхъе а. Деттача доахана гуртай бригадиращца, доиркащца, скотникашца цхьана шоаш тIа а болаш хIамаш дIаювча лаьттана хьежжа структура оттае еза, доакъарий единицащеи бежана керо ловргйолча белокащеи хьайбаш дизза Iалащдулургдолчча тайпара, культураш дIа-хьа нийсъяра лоархIам а беш.

1964-ча шера алхха «Шалинский» совхоза цхьоалагIа отделении «Джалка» совхози мара боахамаш дацар районе зоотехнически бокъонашка хьежжа хьайбашта доакъараш кийчделга нийса вIаштIехьадаьккха. Къахьегам нийса вIаштIехьбаккхари доакъараш кийчдеча берригача балха механизаци яри бахьан долаш, лоацчача хана 900 тонн люцерна а, 80 тонн витаминни йол а Iалашъяь яьлар опыт йола специалист нов. Хамхоев управляющелла вола «Шалински» совхоза 1-гIа отделени. Тоххорех аьла аргIаш деча къахьегаш 5 саг мара вацар, трактористаш боацаш. Доакъарий база чIоагIъярах пайда тIабоагIа дакъа лоархI цу отделене хьайбай боахамах.

Доакъарий база чIоагIъяра йола Грозненски района № 1 йолча шурий совхоза опыт шерра дIайовзийташ я вай республике. Цудухьа совхозий директораша, колхозий председателаша, тха района юртбоахама специалисташа а дика Iомае а шоай боахамашка юкъейоелае а еза доакъарий база чIоагIъяра, экономика айяра, хьайбай боахамера къахьегам вIаштIехьбаккхара йола № 1 йолча шурий совхоза хьайбаш леладерий толашагIара опыт. Алхха доакъарий база чIоагIъярцеи, хьайбай боахамерча халача балхашта механизаци ярцеи, нийса херча кадраш дIа-юха оттаярцеи, къахьегам вIаштIехьабаккхарцеи мара йиш хургьяц боахамий кулгалхой, хьалхашка латта декхараш кхоачащде а, хIанзарча декхарий боарамга дIакхоачаеш экономика айъе а.

М. МАХАДЖИЕВ,
юртбоахамз Шаьла районни производственни управлене зоотехник.
М. АЛБОГАЧИЕВ,
тха собкорр.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА ХОАМАШ

ВЬЕТНАМА ХАЛКЪ ХЬАЛЛОАЦ

ХАНОЙ. Латаш дола Вьетнама халкъ хьаллоацаш йолча ШоллагIча дунен халкъашта юкъерча профсоюзни конференце шийн болх йистебаьккхар.

Массава раьза а волаш тIаийцача резолюце тIа конференце дакъа лоацараша чIоагIа харцахьа лаьрхIар Вьетнамера американски агресси, вьетнамски проблема къоастаяра эггара нийсагIа хиларах тарра, йизза могайир Къулбехьен Вьетнам мукъаяккхара Къаман фронтен ДРВ правительствай позицеш.

Цар решени тIаийцар американски агресси сов чехка соцаяр духьа, Къулбехьен Вьетнамера американски бIунаш арадахийтари американски балаш дIаяхийтари духьа лоаттабеча къовсама шерра болам боаржабе аьнна.

Иштта тIаийцар кхо документ: дунен къахьегамхошкей профсоюзашкей баь тIахьехам, США болхлой классагей халкъагей баь тIахьехам, Къулбехьен Вьетнама къахьегамхошкей халкъагей яхьийта послани.

Вьетнамски халкъо лоаттабу нийсхон къовсам чIоагIагIа хьаллацара дунен къахьегамхойи халкъаши тIахьехаш кхайкарал деча хана конференце белгалдаьккхар къулбехьенвьетнамски халкъа моральни материальни новкъостал ханза дарг ца хилар, цу даькъе гераццей Фронто бакъахьа лоархIа, къулбехьенвьетнамски халкъагахьа а баьнна лата кийча болча добровольцашцей.

(ТАСС).

КIОР БОАККХАЧА ШАХТЕ ХИННА КАТАСТРОФА

БЕЛГРАД, 8 июнь. (ТАСС). Селхан, ТАНЮГ яхача агентства беча хоамах, Боснерча Ораси яхача шахте газ ийнхай. Сайрийна 7 сахьат доалача ханна рудника чура хьалваьккхав, хIанз а бокъонца баньяь яланза йолча даннеех, вийна 55 горняк. КIал бахнийсараш хьалбахар духьа хIанз а балхаш деш латт.

Л. ДЖОНСОНА ДАЬКЪАЛА ЬУВЦ КОСМОНАВТАШ

ВАШИНГТОН, 8 июнь. (ТАСС). «Джеминай-4» яхача космически кемана диъ денни йиъ бусси баь никъ толаме чакхбаларца космонавташ Джеймс Макдивитти Эдвард Уайти даькъала бийцар США Президента Л. Джонсона. КIайча цIагIара телефонаца ше «Уосп» яхача авианосца тIа хиннача космонавташца къамаьл деш, Джонсона аьлар, ерригача Америко доккхал ду шоах. Оаш шинне а, аьлар цо, историна юкъейихьай шоай цIераш.

Президента Техас яхача штатерча шийн ранчо ше волча хьийхар космонавташ.

«ДЖЕМИНАЙ-4» IОХАЙНАД

НЬЮ-ЙОРК, 8 июнь. (ТАСС). Космонавташ Джеймс Макдивитт а Эдвард Уайт а тIабола «Джеминай-4» яха американски космически кема Атлантически океане Бермудски гIайренашта къулба малхбузен оагIорахьа хи тIа Iодессар селхан 20 сахьати 13 минути яьлча (ха московски я).

Космически кема хи тIа Iохайнад Кеннеде мысера малхбоаленгахьа 625 километр гаьна. Из хи тIа Iодесса шовзткъа минут йоаллашехьа а космонавташ хьалъийцар «УОСП» яхача авианосца тIара яхийтача вертолето. Юххьанца хиннача хоамех, космонавташ дикача хьала тIа ба.

Сигала гIолла 97 сахьатаи 57 минутаи никъ бир американски космонавташа.

БОЛИВЕРА ХЬАЛ

ЛА-ПАС, 8 июнь. (ТАСС). Итташ боливийски профсоюзни кулгалхой мехкара дIаух доал деча военни хунтой герзашцарча низашей йолаяьча репрессешта кIалхарбовлар духьа.

Рудникий районаш хьалхагIа а санна бIунаша гобаь латт. ХIанз къахьегамхой кара йолча рудникашка бIунаш чудига безам болаш да Iаьдалаш. Военни хунта сопредседатель а герзашцарча низий командующи а волча инарала Альфредо Овандо аьлар, из «мичча хана а» де йиш йолаш да горнякий алапеш кIезигдареи «совгIа вола» ялх эзар болхло балхара дIаваккхареи правительствени план кхоачашъяйтар духьа тIахьожам оттабара.

Цу цхьан ханна кулгалдеча профсоюзни органашка деча «хоржамашта» кийчо е йолаеннай правительство. Хоржамаш де лаьрхIад, массане а юкъара майски забастовка йолча хана деррига профсоюзни гIулакхаш вакантни да аьнна хунто хьакхайкадарца дувзаденна, хIаьта бокъонца къахьегамхошкара бола викалаш профсоюзни организацешта юкъе ца бахийта гIертача военнии граждански Iаьдалий тIахьожам болаш дергда уж хоржамаш.

ВЕЖАРАШХА ДОЛЧА СОЦИАЛИЗМА МЕХКАШКА

ВАРШАВА. Мщонув яхача, Варшавера гаьна йоаццаш уллача городоке болх бе йолаялийтай керамзит доаккха мехка эггар хьалхара комбинат. Советски документаце ларда тIа хьальяьча предприяте низ ба 100 эзар кубометр керамзит шера хьае.

Уж тайпа заводаш укх гаргарча шерашка болх бе йола лургья Щецинен Познанеи.

* * *

БЕЛГРАД. Болх бе йолаеннай «Дубровник» яха гидроэлектростанци. Из хIанзле а я шера 1 миллиард киловатт-сахьат электроэнерги яккха могаргдолаш, шин агрегатах цаI мара хIанз укх сахьата болх бе йолаялийтаеце а.

Толамца дегIаухаш латт Югославе халкъа боахам. Укх тIеххьарча 10 шера промышленни продукци 3,5-зза дукхагIа арахец, хIаьта юртбоахама продукци — 56 процент дукхагIа.

10 шу хьалхагIа хIара шера 25 эзар квартира хьалйора мехка, хIаьта 1964 шера уж хьалийр 125 эзар.

* * *

БУХАРЕСТ. Шерагара шу массаза доал лакхлу Румыне арахьарча торговле боарам. Алхха укх тIеххьарча яхе шера из лакхбеннаб 2,3-зза. Ер шу доладеннача юххье 100 совгIача мехкаца торгови бувзамаш дар Румыне.

Румыне доазол дехьа дохка дIакхухьийтача дерригача товарех 80 процент совгIа дараш промышленни товараш да.

Румыне доазол дехьара дукхагIа кIераш машинаш оборудовани, комплектни установкаш, аьшка руда да.

* * *

БУДАПЕШТ. Сазхаломбатте болх бе йолаялийтай мехкдаьтта чакхдоаха завод. Укх денношка болх мишта бу хьожаш тохкамаш даь даьннад шоллагIча венгерски пятилетке керда хьалъяьча цу йокхача гIишлонна. Заводо хIанзле а чакхъяьхай «Дружба» яхача мехкдаьтта провода чу гIолла Волгана йистера укхаза хьаухача мехкдаьтта хьалхара тоннаш.

Венгре мехкдаьтта чакхдоахача завода проект оттаяран из хальяран новкъостал дир вежарашха долча социалистически мехкаша. Цунна эша дукхагIа йола оборудовани еннай Советски Союзо Чехословакеи. Завода хьалхарча аргIан балха низага шера 1 млн. тонн мехкдаьтта чакхдоаккхалу.

КАНИКУЛАШ—САКЪЕРДАМЕ ХА

ХьатIакхаьчад ахка. Вай республика 200 эзар совгIа дешархо вар цунга дуккхача хана денз сатувсаш. Мишта дIахьоргья цар шоай мукъа ха, мича салоIаргдолаш ба уж ахкан замалахь?

Юххьанца дувцаргда аз пионерски лагерашка гIоргболчарех лаьца. Укх шера вай республике городал арахьа 16 пионерски лагерь хургья. Цига салоIаргда 16 эзар гаргга дешархочо. Походашка, тайп-тайпарча экскурсешка ухаргба, спортивни площадкашка шоайла къовсамаш лоаттадергда, иштта кхы а.

Къаьстта дукха эза пионерашта костер, хIаьта из ца хулаш наггахьа мара ди дIалодац лагере.

Хьуца карнавалаш, музыкальни фестивалаш, строевой иллей цIейш, кхы дуккха а сакъердаме гIулакхаши вIашагIкхетараши да вай республика эггара хоз-хозагIча моттигашка ухкача лагерашка пионерашка хьежаш. Грознера, Гудермесера, Сунженски районера, кхычахьар а лакхехьарча классашкара массехк бIаь дешархо хургва къахьегамей салоIачей комсомольски лагерашка ахка дIахьош.

Колхозашка, «Пищетрест», «Джалка» яхача совхозашка цу тайпара иттанел совгIа лагерь хьаелларгья укх шера. Цу лагерашка баьхкача дешархоша болх а беш салоIаргда. ДIайийнача культурашта гIулакх деш, сомий бешмашка болх беш, баьца даараш чуэцаш дикка новкъостал дергда цар юртбоахама къахьегамхошта. Шоаш дуар къахьегарца юхаметтаоттадергда цар. Цудухьа, берашта кхетам балара чIоагIа лоархIаме я цу тайпара унахцIенон лагераш.

Укх аьхки вай республике эггара хьалха хьаеллаш я военно-спортивни лагерь. Советски эскара эпсарашей сержанташей кулгал а деш военни гIулакх Iомадеш 200 кIаьнк хургва. Царна довзаргда тайп-тайпара герзаш, турпалера истори, СССР-а тIема низий Устави традиции, кхыдараш.

Уж хургба дикагIбараш. ХIана аьлча военни ловзарашка дакъа лоацаш, барт болаш, салтий санна дисциплина йолаш дола вахар массанега кхача ираз дац.

Саготдергдац городашка бисачар а. Уж салоIаш хургба городской пионерски лагерашкей берий площадкашкей. Кхычахьар яраш йоацаш духхьала цхьан Грозне хьайийла а хьаелларйолаш а 1960 дешархочо салоIаргдола 17 пионерски лагерь я, цул совгIа 160 берий площадка я. Царна лаьрхIа укхаза кийчъяьй спортивни площадкаш, бурчолгаш, истола тIара ловзараш, кхыдараш. Комсомола горкомо кийчъяь чакхйсаккхаргья городкаех, футболах, волейболах, истола тIарча теннисах ловзаш дешархошта юкъе хургйола спортивни яхь.

«Пионерская правда» яхача газете вIашагIъеллача «Каьрдига бургаца клуба» кубок яккхара яхь тIахьоргья дуккхача командаша.

Йоккха моттиг лоацаргья вай республикерча дешархоша ергйолча походаша, экскурсеша. Уж гIоргба Москве, Ленинграде, Киеве, кхыча городашка. Нохч-ГIалгIайчен а цун доазол дехьарча а туристски моттигашка ара а ваьнна никъ беш хургва 25 эзар дешархо. Из дика гIулакх дIадоладара керттера рубеж хинна царех дуккхачарна дIаоттаргья республика берий экскурсионно-туристски станци.

Экскурсеи туристски группашта инструктаж ялаpал совгIа туристически снаряженеши наькъа мел эша кхыдараши лургда берашта.

Ведана, Дубай-Юрта, Армхе ухкача шоай ахкан лагерашка салоIаш хургба №№ 1, 9, 4, 5 йолча школа-интернаташкара дешархой. Соахка санна, спортивно-унахцIенон школьни лагерашка салоIаргда Грознерча № 25, 31, 35 йолча школай дешархоша. Пар вахара романтиках хьага мегаргва.

Цхьабакъда, лакхе вай мел бийца салоIам сакъердаме хургбац дешархой, нагахьа санна шоаш тоха ца лойя. Цхьаннега а ца хьежаш шоаш вIаштIехьалда деза шоай сакъердаме салоIаргдола хьалаш, хьинаре дакъа лаца деза массадолча гIулакхаша.

В. ВОРОБЬЕВ.
ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома секретарь.

ДИКА ДIАЛУРГЬЯ ЭКЗАМЕНАШ

Дика чакхдаьккхад дешара шу Грознерча № 55 йолча школа 8-ча, 11-ча классашкарча дешархоша. БархIлагIча классашка деша ваьгIача бIаь кховзткъа дешархочох экзаменашта тIа ца вуташ массехк саг мара висавац, хIаьта паччахьалкхен экзаменаш дIаяла еза 11-ча классера ткъаь ийссе а саг экзаменашта тIавитав. ХIанз цхьаяраш дика дIа а енна кхыча экзаменашка кийчлуш ба уж.

Теша мегаргва дIахо а иштта дика цар уж дIалургхиларах. ХIана аьлча, дика кийчбеннаб уж экзаменашка. Дешархошка шера Iомадаьр юха кердадаккхийтара дика теркам тIабахийтаб цу школа хьехархоша. Духхьала экзаменаш дIалуча дешархошта лаьрхIа кийчдаьча цIагIа консультацеш ю.

Экзаменашка кийчлуш дика новкъостал ду дешархошта школа библиотеко а.

Лоацца аьлча, дешархоша экзаменаш дика дIалургйолаш шоай низ а хьинар а кхо ца деш дикка къахьийгар цу школа администрацеи хьехархошеи.

ХIанз а дешара шу чакхдаьннадац 9-чей 10-чей классашка. Расписанега хьежжа занятеш хул цига. Эрсий меттахи математикахи дика ца кхетача пхелагIча, ялхлагIча, ворхIлагIча классашка деша багIачарца кхы а занятеш ю. ХIаьта, цхьабола дешархой практика дIахьош ба.

Из деррига дале а йицъеннаяц школа кердача дешара шера е еза кийчо. Дешархой, цар дай-ноаной, классни кулгалхой ба школа ремонт еча сихбенна балхаш деш. ДукхагIа долча классни цIеношта хIанзле ремонт яь йистебаьннаб уж. Къаьста белгалбаккха беза цу хьакъе дешархой дай-ноаноша бу болх. Мукъа ха кIезига яле а шоай низ ца кхобеш хьинаре къахьег цар цига.

Дешархой а бисац царна дукха тIехьа. Школе къахьегам хьехача нов. Е. Галайс кулгал а деш шовзткъеи итт парта вIашагIделлад цар, дуккхачарна ремонт яьй, иштта кхы а.

Хьалхашка латта деккхараш дIахо а дизза кхоачашдара низ кхобергбац школа коллективо.

И. ГОРИДЬКО,
Грознерча № 55 йолча юкъерча школа хьехархо.

Афганистан. Наглу яхача чIоже Кабул яхача хи тIа Советски Союза новкъосталца хьалъеш латт мехка йоккхагIйола гидроэлектростанци.

110 метр лакха сунт тохаш латт укхаза. 5 метр лакхагIа я из сунт Братски ГЭС-ачул.

Электростанци болх бе йолаелча Афганистана столица дарегIарча электроэнергеца Iалашъергья.

Сурта тIа: советски специалист электрик Михаил Селиверстов афгански гидрогIишлонхошта хьалъеча ше дакъа лоацаш, хинна Братски ГЭС хьалъяра балхах дувцаш воалл.

В. Соболева сурт.
ТАСС фотохроника.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

ЛадувгIа

10 июнь, 1965 шу.

РАДИО:

6.30 — Юрта боахама болхлошта передача (гIалгIай меттала). 6.45 — Ашараш. 7-10 — «Грозненский рабочий» «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.40 — «Къона тIехье» яха передача (эрсий меттала). 8.40 — «Сердало» газета оагIонаш тIара. 8.50 — Ашараш. 16.00 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 16.10. — Балетни музыка концерт. 16.35 — Керда хоамаш (гIалгIай меттала). 16.45 — «КПСС Центральни Комитета мартовски Пленума решенеш вахаре кхоачашъеш» яха беседа (гIалгIай меттала). 17.00 — «Агитатора дош» яха беседа (эрсий меттала). 17.15 — Ашараш. 17.30 — Керда хоамаш (эрсий меттала). 17.45 — «Къонал» яха передача (нохчий меттала). 18.25 — Керда хоамаш (нохчий меттала). 18.35 — «Шоана, юртара къахьегамхой» яха концерт.

УКВ:

9.00 — «СССР халкъий доттагIал» яха концерт. 9.48 — Вышевславский Леонида стихаш. 10.05 — «Хакумбума отрядаца хинна тамашийна хIама» яха школьникашта йола радиопастановка. 10.45 — «Художника Валетин Серова музыка» яха музыкальни очерк. 11.45 — «Массаза дийна бараш» яха Вагнера симфонически поэма. 19.00 — «Шаляпин дагаахарах хержа йола оагIонаш» яха шоллагIа передача. 19.40 — «Аршин Мал Алан» яхача музыкальни комеде монтаж (нохчий меттала). 20.27 — «Къона венгерски музыканташ» яха концерт. 20.55 — «Олесь, хьох теш тхо» яха радиопостановка.

Хьажа

ТЕЛЕВИДЕНИ:

18.25 — Телевизионни кердадараш (гIалгIай меттала). 18.35 — Семилетка вахте. Репортаж (нохчий меттала). 18.45 — Хьалха латтачарца нийсвалар. Репортаж (гIалгIай меттала). 18.55 — «Хьехархой уйлаш» яха Iилма-популярни фильм. 19.45 — Телевизионни кердадараш. 20.05 — «Юхадерзадаь дола илли» яха киноочерк. 20.20 — Силос—маьхала доакъар. Репортаж. 20.35 — «Iоажала ший юхь я» яха худ. фильм.

Город Грозне. Чернышевски улицагIа, 57, яхача гр-кас **Посметная** Рита Владимировнас суде деннад Восточно-Казахстански областа, Предгорнески районе, Первомайка яхача поселке. № 3 йолча гIишлой-монтажни управлене вахача шийн марагара **Посметный** Александр Константиновичагара ше хьаяларах дола дош.

Дош дувцаргда город Грозне, Заводской района халкъа суде.

Город Грозне, Окружной улицагIа, 143, вахача гр-нина **Довгаленко** Иван Ивановича суде деннад город Грозне. Восточни улицагIа, 4, яха шийн сесаг **Довгаленко** Нина Петровна ше йитарах дола дош.

Дош дувцаргда город Грозне, Ленински района халкъа суде.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный ЦIеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48; партийни вахарей, промышленнии, юртбоахамей, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект 7/84.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ05378. Заказ № 3380.

ЯЛАТАШ ЧУЭЦАЧА ХАНА ЦIИ ЯЛАРАХ ЛОРАВАЛАРА ЙОЛА БОКЪОНАШ

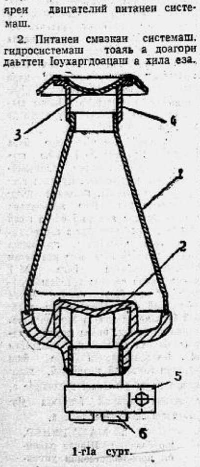
Е бокъонаш чакхъяха декхарийла ба совхозий, колхозий, подсобни кхыдолчен боахамий берриге кулгалхойн инженерно - технически болхлойн, юрта боахама механизатораш, ялаташ чуэцача болх беш бола берригa нах.

ЯЛАТ ЧУЭЦА МАШИНАШ КИЙЧЪЯР

Фийг бола культураш чуэцара, йоли чан кийчдара беча балха тIа йита йиш яц трактораш, комбайнаш, жаткаш, автомашинаш уж цIи яргйоацаш бокъонца йизза кийчъяьчул тIехьагIа мара. Из дара:

1. Коллектор тIехъяьнна йIоахлургйоацаши выхлопной турба чура ала аракхувсаргбоацаши бокъонца тоаяь кийчъе еза цIи лотаяреи двигателий питанеи системаш.

2. Питанеи смазкаи системаш, гидросистемаш тоаяь а доагори даьттеи Iоухаргдоацаш а хила еза.

1-гIа сурт.

3. Тешам болча сийгашдоадергашца Iалашъяь хила еза ерригача тракторий, комбайний, шоаш лелача шассей выхлопной турбаш.

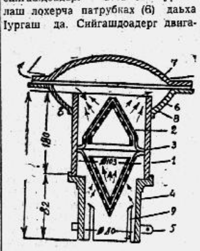
ДТ-54-и С-80-и яхача трактораш тIара заводской сетчатий сийгашдоадергаш, хIаьта иштта ерригача трактораш тIара щелеви глушителаш дикача сийгашдоадергашца хувца еза.

а) Комбайна йола сийгашдоадерг

Турбинно-вихревой тайпах йола сийгашдоадерг юкъе йоалае могаю. Из тайпа йола сийгашдоадерг хьахьекхай № 1 йолча сурта тIа.

ТIера хоадаь конус санна йолча корпусах латт из (1). цун лохерча даькъа тIа ялх песка дола турбинка диск доал (2), хIаьта лакхерча — когашта тIа (4) латта тIадамаш чударгдоацаш сийгашдоадерг лораеш йола колпак-отражатель (3).

Двигатела выпускной турба тIа сийгашдоадерг атта отталургйолаш лохерча патрубках (6) даьха Iургаш да. Сийгашдоадерг двигатела выпускной турба тIа чIоагIъю тIаувзаш йолча хомутаца (5).

2-гIа сурт.

б) Трактора йола сийгашдоадерг

Тракторий выхлопной турбаш тIа оттаю № 2 йолча сурта тIа хьахьекха схема йола сийгашдоадерг.

Шийна чухь сетчатий шиъ конус (2) йолча корпусах (1) латт из. Корпуса йиъ моттиге лоалаяь тIалотаяьча аьшкаьргах яьча фасонни шин чIовгах (3) шерача кIийленаш тIа вIашагIтеха я уж конусаш. Двигатела выхлопной турбана IотIадохка йиш хургйолча пружинашка хир долча турба (4) хьисапера Iургаш (9) долаш да корпуса лохера дакъа. Выхлопной турба тIа сийгашдоадерг чIоагIъяра эш хомут (5).

Корпуса лакхера дакъа колпакаца - глушителца къайла да. Из глушитель латт дIа-юха хьувш доацача (хьа ца доаккхача) лохерча даькъахи (6) дIа-юха хьувш доацача кхаь болтаца чIоагIдаь долча лакхерча (хьадоаккхача) даькъахи (7). Колпака лакхерча даькъа гомах газаш араюврггйолаш ялх Iург (10) доал.

Колпака-глушитела (6) лохерча даькъа тIа догIан хий Iоухаргдолаш Iургаш (8) доахк.

в) Автомашинашта йола сийгашдоадерг

Автомобильни сийгашдоадерг латт конуса хьисаперча пхонах (1), сийгашдоадерга Iургаш доахкача цилиндрах (2), лоалаяь чухьа дIатIалотаяьча турбах (3), пхонилгах (4), чIоагIъяра эшача хомутах (5), выхлопной турбах (6).

4) Двигателий коллектораш, выхлопной турбаш, глушителаш, сийгашдоадергаш чухьа чуюжача нагар яхача хIамах цIенъяь хила еза.

5) Коллектореи выхлопной турбаи флянцеви соединенешкара прокладкаш вIаши къасташ а мIаьддаь чудихьа а хила йиш яц, ягарах тешшаме лораеш хила еза уж втулкаш, гIозарий проточкай устройстваш е кхыйола хIамаш а оттаяь.

6. Тракторий, комбайний, автомашиний еррига электропроводка контакт дика йолаш, чIоагIъяь, тешаме изоляци йолаш хила еза, къаьстта проводаш вIашагIхьекхадала, двигателгара йовхал тIаотта, Iодаха доагори даьттеи тIакхача йиш йолча моттигаш а йолаш.

7. Чан гамаш чуухаргйоацаш комбайний двигателий коллектораш металлически щиткашца къайла хила еза.

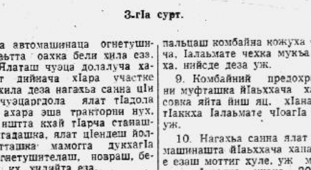
«Беларусь» яха трактор навесной жаткаца вIашагIа а теха агрегат еча хана нагахьа санна канала аьрда оагIонцара щиток хьадаккха дезаш хуле, двигатела коллектор цхаралца е щитокаца лораеш хила еза.

9. ЖР-4,9 яхача лафетни жаткаш тIара хаьнара йолча транспортера стойкаши упораши ходовой приспособлене рама тIа чIоагIа дIатIачIоагIъяь хила еза.

10. Комбайнаш тIара еррига подшипникаш опораш тIа чIоагIа дIатIачIоагIъяь хила еза, хIаьта уж тIаозара боарам, къаьстта цахчан подшипникаш, технически хьалашка хьежжа хила еза.

11. ХIара комбайн ши сийгашдоадерг, 10 ведар хий чудола бешка, ши ведар, 1,5х1.5 м. боарам бола брезент е мешковина, льтта оахка ши бел, пхи нув болаш Iалашъяь хила еза.

Лафетни жаткеи тракторий огнетушитель, хий чудола бешка, ведар, лаьтта оахка ши бел, шин нув болаш Iалашъяь хила еза.

3-гIа сурт.

ХIара автомашинаца огнетушители лаьтта оахка бели хила еза.

12. Ялаташ чуэца долалуча хана ялат дийнача хIара участке кийча хила деза нагахьа санна цIи яьлча чуэцаргдола ялат тIадола лаьтта ахара эша тракторни нух, хIаьта иштта кхай тIарча станашка, бригадашка, ялат цIендеш йолча хьатташка мамогта дукхагIа хий, огнетушителаш, новраш, белаш, и. кх. хилийта еза.

Ялат чуэцача машинашта деш дола гIулакх, ремонт, заправка.

Ялат чуэцаш балхаш деча хана трактористаш, комбайнераш, шофераш, юрта боахама кхыбола механизатораш декхарийла ба е бокъонаш кхоачашъе:

1. Питанеи смазкаи системаш телха ца хилийтарга хадданза хьежа доагори даьттеи Iо ца ахийта. Двигателаш цIена лоаттае. БIехъенна бензопроводаш, двигатель шелъелча, хьачууха доагор соцадича мара цIен ца е:

2. Сийгашдоадергаш хIара денна нагар яхача хIамах цIенъе, цул тIехьагIа уж выхлопной турба тIа чIоагIъе еза;

3. Двигателий коллекторашкареи выхлопной турбашкареи газаш чуяьнна моттиг эттача телхар Iалальмате чехка тоале.

4. Двигателий коллекторашка чан гамаш чу ца ялийтар духьа копота оагIошкара щиткаш а доацаш трактораш тIеи автомашинаш тIеи болх бе мукъалац.

5. Комбайний подшипникаш тIехйIоахъялийта йиш яц. Ханнахьа доагIаш дола дика даьтта хьакха деза царна.

6. Комбайнаш тIара тIахьерчалуча чах хан-ханнахьа цIенде деза битерий, пиккерий, саломонабивателий гIовраш, шатун режущи аппаратаца вIашагIхотталуча моттигерча контропривода гIув, плавающи транспортера лакхера гIув.

7. Битераш вIашагIа ца кхетийтари вIашагIа ца хьекхаялийтари духьа юкь-юкъе хьежа веза стопорни болташ мишта тIаэза я.

8. Нагахьа санна пружинни пальцаш комбайна кожуха чу дьалча, Iалальмате чехка мукъа а даьха, нийсде деза уж.

9. Комбайний предохранительни муфташка йIаьххача хана буксовка яйта йиш яц. хIана аьлча тIаккха Iалальмате чIоагIа йIоахлу уж.

10. Нагахьа санна ялат чуэцача машинашта йIаьххача хана ремонт е езаш моттиг хуле, уж машинаш ялат тIадолча кхана 30 метрал кIезигагIа йоацаш гаьна яха еза, хIаьта ремонт ергйола моттиг гоннахьара 3 метр шера аха еза;

11. Доагор леладеча бакашка доагор чудотта деза новкъа е оахама тIа йоаяь двигатель а йолаш заправочни тележкаца, хIаьта из ца хилча — лейкаца.

Доагор тIада йиш яц къайлача металлически тара чу мара. Ведара чу деттача доагорца заправка е мукъалац.

12. Ялат тIадолча кхашка а царна юхе а, хIаьта иштта аьлен чанен аргIашта юхе гIаьле оза, газосварочни балхаш де, цIилеторг сага, кхыдола цIи ювза хIамаш де цхьаккха тайпара мукъалац.

ЮКЪАРА МЕРОПРИЯТЕШ

1. Ялат чуэца доладеча юххье ялат тIадола кхаш дийнахьа бергболча балха йолча участкашта декъа деза дIоахалеи шоралеи 8 метр шера дола ялат хьекха мулаш а доахаш.

Ишта мул боаккхаш хьекха ялат Iалальмате чехка дIадаккха а цу тIа 3—4 метр шера оаса болаш лаьтта аха а деза.

2. Хьунаштеи лесополосаштеи ялат тIадола кхаш тIакхоачача моттигашкара, хьатта наькъашта тIакхоачачара йовкъаш 3—4 метрал гоггагIа йоацаш оаса хьош аха еза.

3. Ялат тIадолча кхашка хьажарай уж лорадараи объездчикаш оттабе беза; дукхагIбараш ДПД членех бола нах а хургболаш.

4. Ялат чуэцача хана ялат тIадолча кхашта 200 метрал гаргагIа цIи ювла а ялат чуийцача кхай тIа юса юхкаш йоагае а йиш яц.

Нагахьа санна кхай тIа юса юхкаш е нувхаш йоагае езаш хуле, уж йоагаю пожарни охрана викалашца хьалхе дIа а хайте.

5. Тракторашта, комбайнашта эша доагори хьокхаш дола даьттеи ялат тIадолча кхашта, юртбоахама машинашта, хьатташта, аргIашта, и. кх. 100 метрал гаргагIа хила йиш яц. Доагори машинашта хьекха даьттеи чудола бешкаш духхьала малха зIанараш тIакхоачаргйолча хилийта йиш яц. Доагори машинашта хьекха даьттеи дIаоттадаьча моттига гонахьара лаьтта 3—4 метр шера оаса беш аха а деза, огнетушителашца, гIомарца, белашца Iалашъяь хила а еза.

6. Кхай тIарча станашка, ялат цIендеча хьатташка, аьлахи чахи аргIаш деча «ГIаьле озара йола моттиг» аьнна яздаь моттиг хила еза аха а аьха, хий чудола бешка а йолаш.

АЬЛАХИ ЧАХИ АРГIАШ ДАР

1. Тросаш доахкача волокушашца ча тIатекхадеш болх беш йолча тракторашка хила деза трактора гIалакхангара волокушага кхоачаш 12 метрал лоацагIа доаца тросаш.

2. Аьлах, чах, кхыча гIожача доакъарах аргIаш де деза лаьрхIа цу гIулакха къоастаьча моттигашка. Цхьа аргIа кIийлен тIара дистача 150 квадратни метрал йоккхагIа моттиг лоацаш хила йиш яц. ЦIи яьлча йоагаргйоацача зданештеи сооруженештеи 100 метри, хIаьта хала йоагаргйолчеи йоагаргйолчеи — 150 метри гаьна хила деза аргIаш. АргIашта шоашта юкъера йовкъаш 20 метрал кIезигагIа йоацаш хила еза.

3. АргIаш шишша цхьана долаш хьалде мукъалу, цхьабакъда цу шиннена юкъера юкъ 6 метри иштта долча аргIай шин парана юкъера юкъ 30 метрали кIезигагIа йоацаш хила йоагIа массе а оагIорахьара.

4. Аьлахи чахи аргIаш деча моттигера лаьтта 3—4 метр шера гоннахьара аха а деза. цIи яьлча из йоае эшача хьалхара юхьанцара цIи йоаю хIамаш йолаш хила а деза.

Нохч-ГIалгIай АССР МООП-а пожарни охрана отдел. Республикански ший доIамера пожарни общество.